

UNIVERSITATEA
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ

LUCRAREA DUHULUI SFÂNT PENTRU MÂNTUIREA OMULUI, ÎN
LUMINA NOULUI TESTAMENT

-rezumat teză de doctorat-

Conducător științific:

Prof.Univ.Dr.I.P.S.Teodosie Petrescu

Doctorand:

Pr. Zamfir Aurel Florentin

Cuprins

Introducere

Capitolul I. **Mărturii ale prezenței Duhului Sfânt în istoria mântuirii**

- 1.1. Duhul Sfânt, Persoană dumnezeiască după Vechiul Testament.
- 1.2. Profeții, vase alese ale Duhului Sfânt
- 1.3. Repere generale privind (Rusaliile) Pogorârea Duhului Sfânt din perspectivă Nou-Testamentară

Capitolul II. **Prezența Sfântului Duh în Evanghelia după Ioan și în Evangheliile sinoptice**

- 2.1. Sfântul Duh în Evanghelia Sfântului Ioan Teologul
- 2.2. Comentariile Sfinților Părinți la textele biblice din Evanghelia Sfântului Ioan Teologul
- 2.3. Sfântul Duh – prezențe explicite în Evangheliile Sinoptice

Capitolul III. **Duhul Sfânt în viața credinciosului în împărtășirea Sfintelor Taine după Epistolele Pauline**

- 3.1. Botezul
- 3.2. Mirungerea
- 3.3. Sfânta Euharistie
- 3.4. Sfânta Spovedanie
- 3.5. Taina Preoției (Hirotonia)
- 3.6. Taina Cununiei
- 3.7. Taina Sfântului Maslu

Capitolul IV. **Temeiuri scripturistice ale lucrării Sfântului Duh în epistolele sobornicești**

- 4.1. Epistola Sfântului Apostol Iacob
- 4.2. Epistolele Sfântului Apostol Petru
- 4.3. Epistolele Sfântului Apostol Ioan
- 4.4. Epistola Sfântului Apostol Iuda

Capitolul V. **Mărturii ale Sfinților Părinți despre Sfântul Duh**

- 5.1. Sfinții Părinți despre rolul Sfântului Duh pentru Mântuirea omului
- 5.2. Învățătura Sfântului Vasile cel Mare despre Sfântul Duh
- 5.3. Lucrarea Sfântului Duh în creație și în mântuirea omului
- 5.4. Lucrarea Sfântului Duh în viziunea teologilor moderni

Capitolul VI. **Mântuirea credincioșilor prin har, credință, fapte bune și actualitatea mesajului biblic pentru credincioși**

- 6.1. Mântuirea prin har, credință și fapte bune
- 6.2. Actualitatea mesajului biblic pentru credincioși

Concluzii

Cuvinte (termeni) cheie: *Duhul Sfânt, profeți, Cincizecime, harisme, Sfînele Taine, epistole, Sfinți Părinți, teologi moderni, mîntuire, har, credință, Scriptură*

Teza de doctorat are 325 de pagini și 1108 de note bibliografice, se deschide cu o Introducere în care am motivat alegerea temei și importanța ei, după care aprofundarea cercetării științifice este realizată în 5 capitole care tratează diverse aspecte ale temei abordate și un capitol de Concluzii.

Bibliografia lucrării cuprinde 345 de repere bibliografice și este structurată astfel: Izvoare în număr de 10, Părinți și scriitori bisericești în număr de 61 volume și ediții, Lucrări speciale și generale în număr de 132 de repere bibliografice, Studii și articole în număr de 133 repere bibliografice, Siteuri în număr de 9 repere bibliografice.

Scopul cercetării: Fără a pretinde o tratare exhaustivă a subiectului, prin intermediul studiului intitulat: „Lucrarea Duhului Sfânt, pentru mîntuirea omului, în lumina Noului Testament”, lucrarea încearcă să evidențieze lucrarea Duhului Sfânt revelată în Vechiul și în Noul Testament și revărsată deplin în Tainele Bisericii. Totodată prezenta lucrare încearcă să fie o prezentare a reflectării prezenței și lucrării Duhului Sfânt în epistolele pauline și sobornicești precum și în scrierile unor Sfinților Părinți, scriitori bisericești și teologi moderni.

Actualitatea temei propuse pentru studiere, derivă din interesul constant pe care îl manifestă în ultimele decenii prezența și lucrarea Duhului Sfânt în lumea catolică și ortodoxă. Tema actuală de cercetare, are o importanță deosebită, determinată de actualitatea ei într-o lume secularizată care nu mai percepe harul ca și putere creatoare izvorâtă din ființa lui Dumnezeu. Astăzi, mai mult ca oricând, observăm că se duce o luptă împotriva învățaturii de credință și a spiritualității creștin ortodoxe în special, prin noile curente venite dintr-o lume care uită de existența lui Dumnezeu cel în treime lăudat și slăvit.

Caracterul inovator al lucrării rezidă și din abordarea temei „Lucrarea Duhului Sfânt, pentru mîntuirea omului, în lumina Noului Testament” reflectată în Epistolele pastorale și sobornicești, trecând prin scrierile Sfinților Părinți ai secolului de aur al creștinismului și ajungând la oglindirea ei în scrierile teologilor moderni.

Cap.I

Pentru început am încercat să abordez tema prezenței Duhului Sfânt ca persoană dumnezeiască în Vechiul Testament. Am constatat că prin scrierile Vechiului Testament a fost îndelung pregătită învățătura despre Duhul Sfânt, deplin clarificată doar în Revelația Nou Testamentară. În Vechiul

Testament expresia *ruah Iahve* (sau *ruah Elohim*) apare frecvent în Vechiul Testament, doar în câteva cazuri denotă vântul trimis de Dumnezeu (Ieșire 15,10; Isaia 40,7; 59,19; Osea 13,15) sau suflarea de viață pe care omul o primește de la Dumnezeu (Iov 27,3; cf. Facere 2,7). În restul aparițiilor sale în Vechiul Testament, prin această expresie se înțelege „Duhul Domnului” sau „Duhul lui Dumnezeu”. În lumea greacă este folosit cuvântul *πνευμα* care să însemne duh, dar a fost folosit și pentru a face referire la mișcarea de vânt, ca și la respirație. De asemenea, având o nuanță poetică, acest termen traduce glasul viu al instrumentelor muzicale. Există și un sens spiritual, cu sensul special de respirație care inspiră. Ulterior, sub influență evreiască, *πνευμα* a fost termenul utilizat pentru a vorbi despre Duhul lui Dumnezeu.

Echivalentul evreiesc al *πνευμα* este cuvântul *ruach* (רוח), care spre deosebire de termenul grecesc, este mai exact în definiția Duhului dumnezeiesc¹. Numele divine din Vechiul Testament sunt asociate cu termenul *ruah*: *Ruah Iahve*, *Ruah Elohim*, *Adonai Ruah* sau *Ruah Kodes Yahve*². Duhul lui Dumnezeu este menționat printre primele cuvinte din Biblie, ca principiu creator, și întregul Vechi Testament este brăzdat de puterea Lui dezvăluită în cărțile profeților. Duhul este denumit uneori ca înțelepciune, alteori ca omniprezență, uneori ca atotputernicie și alteori ca sfințenie³.

După Vechiul Testament, lucrarea Duhului Sfânt este mereu prezentă în viața omului și a lumii, astfel, am putea spune că Vechiul Testament este o istorie a intervențiilor lui Dumnezeu întru Duhul Său.

Lucrarea continuă cu abordarea temei „*Profeții vase alese ale Duhului Sfânt*”, în care arăt că profeții „sunt în același timp avocați neînfricați ai conștiinței morale față de forțele întunericului care încearcă să o depersonalizeze”⁴ și au fost împlinitori ai voinței lui Dumnezeu luptând împotriva dezbinării religios-morale a poporului ales, având conștiința tare că sunt investiți cu „putere de sus” (Iona 1,3) și trimiși să mustre poporul pentru răătăcirile lui și să-l consoleze în vremuri de grea cumpănă. Astfel profeții Vechiului Testament sunt purtători ai Duhului lui Dumnezeu.

„Pentru mulți dintre Sfinții Părinți și Scriitorii bisericești (Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie cel Mare, Sfântul Irineu de Lugdunum, Sfântul Ambrozie al Mediolanului, etc.), cuvântul <<profet>> înseamnă prezicător al viitorului, cel ce spune mai înainte

¹ Pr. Drd. Cădea Ioan Ciprian, *The Pneumatology in the Conception of the Capadocian Fathers*, p. 2 apud doctorate.ulbsibiu.ro/obj/documents/rez-eng-candea.pdf

² Ibidem

³ Ibidem

⁴ Protos Lector Dr. Justinian Cârstoiu, *Profeți mesianici*, Editura „Bucura Mond”, București, 1999, pag. 1

viitorul”⁵. Pentru scriitorii profani, precum și pentru elini, cuvântul „profet” înseamnă: „înțelept, tâlmaci, a vorbi pentru altul, în locul altuia, a fi interpret al cuvintelor altuia”⁶.

Uneori profetul se numește omul lui Dumnezeu (Iahve), după raportul personal ce-l are cu Divinitatea, alteori profetul se numește îngerul Domnului (malab Iahve), solul, trimisul lui Dumnezeu⁷. Prin această numire se arată că el are cunoștințele sale de la Dumnezeu și că are misiunea de a le vesti oamenilor. Profeții se mai numesc apoi păstori Ieremia 17,16; paznici, Isaia 62, 6, veghetori, întrucât ei neconștient arată calea cea dreaptă pe care trebuie să umble neîncetat poporul și să vegheze la observarea Legii lui Dumnezeu.

În puterea Duhului Sfânt prorocii trăiesc o adevărată răspundere înaintea lui Iahve față de poporul lui Israel. De aceea Dumnezeu le dă răspuns când vor să cunoască voia Sa cu privire la popor⁸.

Dar misiunea profetică nu era o stare permanentă, continuă, așa cum era preoția. Nu era legată nici de un anumit trib sau de o anumită stare socială.

În viața poporului Israel, profeții au avut un rol special și deosebit iar profetismul este o instituție religioasă specifică iudeilor.

Duhul, grăind prin proroci, a pregătit omenirea pentru primirea Mântuitorului, vestind de mai înainte venirea Lui. Dar pe de altă parte Duhul este Cel ce a adus lucrarea dumnezeiască a luminării în mintea prorocilor, așa cum mărturisește Simbolul Credinței.

Peste anumite persoane Duhul coboară nu numai trecător, ci le umple de harisme permanente⁹

Sfântul Simeon Noul Teolog spune: „pentru toți aceia care, din generație în generație, s-au dovedit prietenii și prorocii lui Dumnezeu, nu există decât un fel de președere, un singur loc privilegiat, o singură slavă, bucurie și plăcere: aceea de a vedea pe Dumnezeu; și cei ce-L văd se află eliberați de toată neliniștea. De fapt, ei nu mai pot arunca ochii asupra vreunui obiect al acestei vieți, nici asupra vreunui om, nici să se întoarcă, sau simplu să-și îndrepte gândurile spre ceva străin; cugetarea lor a depășit relativitatea. De aceea ei rămân nemișcați pentru veci și incapabili să revină la rău”¹⁰.

Taina Sfintei Treimi rămâne în umbră în Legea Veche datorită înclinației spre idolatrie a poporului ales determinată de vecinătatea neamurilor cu religii politeiste zoo și antropomorfe; evreii nu au primit sfințenia tainică prin har, totuși au cunoscut sfințenia prin har, deoarece harul este mai vechi în

⁵ Pr. Conf. Univ. Dr. Octavian Pop, *Lucrarea Duhului Sfânt în Vechiul Testament*, Editura Mirton, Timișoara 2004, p. 41

⁶ Protos Lector Dr. Justinian Cârstoiu, *Profeți mesianici*, ed. cit., p. 1

⁷ Pr. Prof. Vladimir Prelipcean, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gheorghe Bârna, Pr. Prof. Mircea Chialda, *op. cit.*, p.188

⁸ Pr. Conf. Univ. Dr. Octavian Pop, *op. cit.*, p. 43

⁹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Sfântul Duh*, în rev.cit., p.231

¹⁰ *Traitees theologiques et ethiques*, vol. 2, edit. par J. Darouzes A. A. în „Sources chretiennes”, Paris, Cerf, 1967. Tratat V, pag.93 apud. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Sfântul Duh*, în rev.cit., p.238

om decât păcatul. „Dumnezeu Care rămâne nevăzut vorbește, iar robul Său ascultă. Întinericul de pe Sinai este opus luminii de pe Tabor, aidoma unei taine învăluite față de o taină neînvăluită”¹¹.

În subcapitolul următor abordez ca temă *Pogorârea Duhului Sfânt din perspectivă nou-testamentară*, plecând de la ideea că în ciuda împrăștiilor lor în lume, evreii și-au păstrat nealterată identitatea lor religioasă. Lucrul acesta se explică tocmai prin faptul că deși erau ruși de țara de origine, din punct de vedere religios, ei s-au păstrat într-o permanentă comuniune cu Legea strămoșască¹².

Rusaliile introduc o nouă dimensiune a timpului, dimensiunea veacului ce va să vie. Dar pentru a trăi în acest timp nou, și ființa trebuie să se conformeze acestei reînnoiri și pentru aceasta Rusaliile reiau dubla sărbătoare a secerișului: „sărbătoarea snopului” la începutul celor șapte săptămâni și „sărbătoarea săptămânilor”, ziua de încheiere. „Când veți face seceriș, veți aduce preotului cel dintâi snop... Din ziua în care veți aduce snopul legănat, numărați șapte săptămâni întregi... și atunci să aduceți un dar nou de pâine Domnului”(Levitic 23, 10 și 15), iar Sfinții Părinți explică în mod admirabil sensul acestor daruri.

Astfel, în snop, pârga recoltei, Origen, citind Biblia în Hristos, vede aici imaginea omului interior reînnoit, noua creatură, un spic copt și plin „ca să devină pâinea dulce și plăcută Domnului” după frumosul cuvânt al Sfântului Ignatie de Antiohia¹³.

Se poate aprecia, în primă instanță, că „prin pogorârea Sfântului Duh peste Apostoli, aceștia n-au devenit <<altceva>> decât ceea ce fuseseră înainte. Erau diferiți, dar nu alții. Schimbarea era însă radicală, iar această schimbare nu se poate explica decât prin faptul că harul Sfântului Duh pe care l-au primit a descătușat în ei niște zăgazuri care zăceau închise în sinea lor, așijderea unui izvor care-și caută cu obstinație calea, iar atunci când și-o află, irumpe cu forță la suprafață. Nu firea apostolilor s-a schimbat, ei au rămas aceeași, cu aceeași personalitate și identitate specifice, s-a schimbat însă modul lor de a fi. Darul dumnezeiesc i-a ajutat să se regăsească pe ei înșiși. Au devenit tari și neînfricați, teologi inspirați și oratori fără pereche prin această putere insuflată lor de Duhul Sfânt. Prin această putere, apostolii au putut săvârși minunile amintite în Faptele Apostolilor: vorbirea în limbi, tămăduirea bolnavilor, învierea morților, etc., toate acestea fiind semne ale prezenței divine care conlucrează cu omul, fără să-i anuleze personalitatea”¹⁴.

Rusaliile reprezintă actul prin care Dumnezeu a pecetluit întru eternitate nașterea Bisericii Sale.

¹¹ Vladimir Losski, *Introducere în Teologia Ortodoxă*, Editura Enciclopedică, București, 1993, pag. 119

¹² Pr. Nicolae Stoica, *Cincizecimea - întemeiere întru veșnicie* – apud <http://protopopiatulsatumare.uv.ro/Ecclesia/Ecclesia-39.pdf>

¹³ Paul Evdochimov, *Rugul aprins*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1994, p.99

¹⁴ Pr. Nicolae Stoica, *Cincizecimea - întemeiere întru veșnicie* - apud <http://protopopiatulsatumare.uv.ro/Ecclesia/Ecclesia-39.pdf>

În **cap 2** al lucrării am încercat să pun laolaltă texte patristice care privesc „*Prezența Sfântului Duh în Evanghelia Sfântului Ioan Teologul și în evangheliile sinoptice*”.

Unul dintre reprezentării secolului de aur al creștinismului, Sfântul Ioan Hrisostom, afirma „Tot ce a spus Sfântul Ioan Evanghelistul este scos din adâncurile duhovnicești ale tainelor dumnezeiești, pe care nici îngerii nu le știau înainte de a fi făcute cunoscute de el”¹⁵. Astfel Sfântul Ioan Teologul a fost unealta Sfântului Duh prin care se fac cunoscute lumii tainele neștiute nici de puterile îngerești cele de sus.

Ideile religioase cuprinse în Evanghelia după Ioan au constituit o noutate pentru lumea veche, deoarece au tins să înlocuiască elementele culturale vechi și instituțiile religioase ale lumii greco-romane, iar elementele religioase noi ale Evangheliei Domnului Hristos¹⁶ au rămas autentice până la sfârșitul veacurilor.

Sfântul Ioan Teologul reliefează în paginile evangheliei sale atât dumnezeirea cât și umanitatea Domnului Hristos. Aceasta este prima și marea noutate adusă lumii religioase vechi de Evanghelia Sfântului Ioan: Cuvântul a luat trup omenesc în Iisus Hristos, iar Domnul Iisus Hristos este Dumnezeu desăvârșit și Om desăvârșit.

Sfântul Ioan folosește un limbaj simplu, plin de profunzime. Chiar dacă scrierea nu este în limba greacă literară, cuvântul său cade ca o sentință, deschizând noi sensuri Luminii, care transpare ca existență vie și ca duh nedespărțit de taina cea mare ce o deslușește autorul.

În Evanghelia după Ioan există 18 referiri directe la Sfântul Duh, așa cum se poate vedea din căutarea termenului „πνευ” în cadrul textului biblic¹⁷.

A treia persoană dumnezeiască apare în Evanghelia Sfântului Ioan Teologul ca: Duhul Sfânt (Ioan 14,26), Mângâietorul (Ioan 14,16; 26; 15,26; 16,7), Duhul Adevărului (Ioan 14,17; 16,13) are toate câte are Tatăl și Fiul (Ioan 16,15), purcede de la Tatăl (Ioan 15,26), este trimis de Tatăl (Ioan 15,26; 16,7), se pogoară în lume după plecarea Fiului la Tatăl (Ioan 14,18; 16,7), mărturisește despre Fiul (Ioan 15,26), amintește apostolilor toate învățăturile date de Fiul (Ioan 14,26; 16,13) vestește cele viitoare (Ioan 16,13).

În cuprinsul subcapitolului 1 prezentăm câteva versete din Evanghelia Sfântului Ioan care conțin referiri la Sfântul Duh și traducerea acestora în diferite limbi clasice și moderne.

¹⁵ Sf. Ioan Hrisostom, *Omilia a II-a la Sfânta Evanghelie după Ioan*, apud. Pr. D. Fecioru, *Probleme dogmatice și sociale în Evanghelia după Ioan*, în *Studii Teologice*, an V (1953), nr.3-4p. 210

¹⁶ *Ibidem*, p.213

¹⁷ A se vedea textul grec de la <http://www.greekbible.com/>. Pentru comparație, a se vedea și textul interliniar de la http://www.scripture4all.org/OnlineInterlinear/Greek_Index.htm.

În subcapitolul 2 al lucrării continui referirile la *Sfântul Duh* din *Evangelia Sfântului Ioan* reflectate în comentariile *Sfinților Părinți* la unele din versetele menționate. Astfel putem cita versetul 5 al capitolului 3 din *Evangelia după Ioan* („*Iisus a răspuns: Adevărat, adevărat zic ție: De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu*”). Acest verset este, cu precădere, unul care arată spiritualitatea evanghelică, faptul că pentru anumiți Părinți și scriitori bisericești vestea cea bună nu a fost o simplă literă moartă. Reamintim comentariul lui Cristian Bădiliță care, referindu-se la maniera în care Origen se raporta la *Evangelia după Ioan*, scria că pentru acesta din urmă „*Evangelia autentică este Evangelia spirituală, noetică, în opoziție cu Evangelia somatică, literală*”¹⁸.

Comentând acest verset, Sfântul Chiril al Alexandriei scrie că: „neînțelegând Nicodim cum se cuvenea ce vrea să însemne a se naște cineva de sus, Iisus îi înfățișează mai dezvelită cunoștința tainei, prin învățături mai limpezi. Domnul nostru Iisus Hristos a numit naștere de sus nașterea din nou din Duhul, înfățișând pe Duhul ca fiind ființa cea mai presus de toate și prin El făcându-ne părtași de firea dumnezeiască, făcând să rodească în noi pe Cel ce provine ființial din ea și, prin El și în El, reîntipărind în noi chipul frumuseții arhetipice și refăcându-ne spre înfierea dumnezeiască. Astfel, am fost născuți din nou spre înnoirea vieții și recreați spre înfierea dumnezeiască. Dar Nicodim, neînțelegând așa nașterea ce va avea loc <<de sus>> și necugetând-o ca pe una ce va fi din nou, a socotit-o ca fiind cea prin trupuri. De aceea, căzând în gândurile care socotesc acea naștere imposibilă, s-a dovedit fără minte și lipsit de învățătură. Deci Mântuitorul îi prezintă ca unei minți mai slabe, în mod mai sensibil, trecerea la viața cea nouă și, înlăturând prin cuvânt acoperământul ce trebuia depărtat, spune în chip deschis: <<De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu?>> Căci deoarece omul e compus, fiind combinat din două componente, adică din trupul sensibil și din sufletul înțelegător, are nevoie pentru nașterea din nou de o tămăduire îndoită, după componentele arătate. Prin Duhul se sfințește duhul omului, iar prin apă, sfințită și ea, trupul. Căci, precum întâlnindu-se cu flăcările focului apa vărsată în căldare își însușește căldura lui, la fel, prin lucrarea Duhului, apa sensibilă se preface într-o putere dumnezeiască și negrăită și sfințește pe cei care se scufundă în ea”¹⁹.

Această idee este reluată de către Sfântul Ioan Hrisostom care consideră că Hristos vorbește în acest verset despre un alt tip de naștere, una mai presus de natură, mai presus de nașterea obișnuită ce nu are nimic comun cu aceasta din urmă²⁰. Se pare că doar numele le apropie deoarece, în fapt, deosebirile

¹⁸ Cristian Bădiliță, *Hermeneutica Hristologică la Origen* în volumul Origen, *Comentariu la evangelia după Ioan*, Institutul European, Iași, 1995, p. 108.

¹⁹ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evangelia Sfântului Ioan*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 2000, p.116

²⁰ Sfântul Ioan Gură de Aur, op. cit., p. 125

dintre ele sunt fundamentale. Hristos își dorește ca oamenii să fie născuți din nou, aducând un alt fel de naștere și prin aceasta punând în altă lumină nașterea din pământ, nașterea trupească²¹.

Sfântul Ioan Hrisostom vorbește și despre necesitatea apei botezului deoarece în această taină „se închipuie moartea, patima, învierea, viața lui Hristos și aceste lucruri se fac toate deodată. Capul nostru fiind cufundat în apă ca într-un mormânt... omul vechi este înmormântat și astupat cu totul. Când ieșim din această apă învie noul om. Precum ne este ușor să ne afundăm în această apă și să ieșim la fel de ușor îi este lui Dumnezeu să îl înmormânteze pe vechiul om și să creeze pe cel nou”²². Iar această afundare se face de trei ori în numele celor trei persoane ale Sfintei Treimi.

Un alt verset important din Evanghelia Sfântului Ioan, menționat în lucrare este *26 din capitolul 15* („*Iar când va veni Mângâietorul, pe Care Eu Îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine*”) care fiind comentat de către Sfântul Chiril Alexandrinul astfel: „Căci vorbind de Duhul Adevărului, adică de Duhul Său, zice că El purcede de la Tatăl. Fiindcă, precum este prin fire al Fiului, existând în El și prin El, așa este și al Tatălui. Căci Celor cărora Duhul le este comun, cele ale ființei nu le sunt despărțite. Să nu ne conducă unii din cei obișnuiți cu necredința, prin cuvintele lor nepricepute, la cele pe care nu trebuie să le cugetăm, socotind că Fiul împlinește vreo necesitate de slujire, dăruind creației pe Duhul de la Tatăl. Unii nu s-au temut să facă această afirmație nepricepută.

E mai corect să se creadă că, deoarece Duhul e al Lui ca și al lui Dumnezeu-Tatăl, îl trimite Sfinților Săi ucenici ca pe al Său, spre sfințire. Dacă socotesc că trebuie să cugete și să spună aceasta cu încăpățănare, cum nu va urma că afirmă că ne este și nouă slujitor? Nebuni și orbi, cum, exprimând gânduri prostești din nepriceperea aflată în voi, nu Îl lipsiți și de slava Unuia-Născutului? Căci dacă Fiul, procurând pe Duhul de la Tatăl, e cugetat într-un oarecare rol de slugă, cum n-ar fi necesar să fie mărturisit ca străin cu totul de ființa Tatălui, fiind, prin aceasta, și Duhul mai mare ca El și cu mult mai bun?”²³.

Tot în acest capitol al lucrării, dar în subcapitolul 3, am continuat abordarea temei despre *relația Duhului Sfânt cu Fiul* văzută însă, de data aceasta, din *perspectiva Evangheliilor Sinoptice*. Menționările despre cea de-a Treia Persoană Dumnezeiască din diferite versete ale Evangheliilor sinoptice sunt atât în traducerea românească cât și în alte traduceri ale Bibliei, dar mai ales comentarii ale Sfinților Părinți la unele versete menționate.

²¹ Ibidem, p. 125

²² Ibidem, p. 127

²³ Ibidem, p. 653

Evangelhia după Matei este prima scriere din Noul Testament, cea dintâi în ordine cronologică, iar primul text care face referiri explicite la Sfântul Duh este cel de la Matei 1,18: „Iar nașterea lui Iisus Hristos așa a fost: Maria, mama Lui, fiind logodită cu Iosif, fără să fi fost ei înainte împreună, s-a aflat având în pânțe de la Duhul Sfânt”²⁴.

Originalul grec, în ceea ce poate fi considerată majoritatea bizantină este următorul: „του δε ιησου χριστου η γεννησις ουτως ην μνηστευθεισης γαρ της μητρος αυτου μαριας τω ιωσηφ πριν η συνελθειν αυτους ευρεθη εν γαστρι εχουσα εκ πνευματος αγιου”²⁵.

Hort și Wescott au o mică diferență în textul grecesc față de ceea ce am prezentat: „του δε ιησου χριστου η γενεσις ουτως ην μνηστευθεισης της μητρος αυτου μαριας τω ιωσηφ πριν η συνελθειν αυτους ευρεθη εν γαστρι εχουσα εκ πνευματος αγιου”²⁶.

Se poate observa că γεννησις este înlocuit de către γενεσις în această versiune, iar cea de a doua utilizare (în sensul enumerării anterioare) este cea mai des folosită. În conformitate cu *Strong's Exhaustive Concordance*²⁷ acest termen, γενεσις, în această formă, apare doar o dată în textul scripturistic, doar în acest capitol de la Matei.

Textul Vulgatei, traducerea în latină a acestui verset este: „Christi autem generatio sic erat cum esset desponsata mater eius Maria Ioseph antequam convenirent inventa est in utero habens de Spiritu Sancto”²⁸, reluată în maniere relativ apropiate în limba engleză²⁹.

²⁴ Urmărim traducerea *Bibliei*, tipărită cu varianta Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, apud <http://www.bibliaortodoxa.ro/noul-testament/55/Matei>

²⁵ <http://www.greeknewtestament.com/B40C001.htm>

²⁶ Ibidem

²⁷ Apud <http://strongnumbers.com/greek/1078.htm>

²⁸ <http://www.greeknewtestament.com/B40C001.htm>

²⁹ „King James Version

1:18 Now the birth of Jesus Christ was on this wise: When as his mother Mary was espoused to Joseph, before they came together, she was found with child of the Holy Ghost.

American Standard Version

1:18 Now the birth of Jesus Christ was on this wise: When his mother Mary had been betrothed to Joseph, before they came together she was found with child of the Holy Spirit.

Bible in Basic English

1:18 Now the birth of Jesus Christ was in this way: when his mother Mary was going to be married to Joseph, before they came together the discovery was made that she was with child by the Holy Spirit.

Darby's English Translation

1:18 Now the birth of Jesus Christ was thus: His mother, Mary, that is, having been betrothed to Joseph, before they came together, she was found to be with child of the Holy Spirit.

Douay Rheims

1:18 Now the generation of Christ was in this wise. When as his mother Mary was espoused to Joseph, before they came together, she was found with child, of the Holy Ghost.

Noah Webster Bible

1:18 Now the birth of Jesus Christ was in this manner: When his mother Mary was espoused to Joseph, before they came together, she was found with child by the Holy Spirit.

Weymouth New Testament

Sfântul Apostol Matei face referire nu o dată ci de două ori la rolul Duhului Sfânt în actul întrupării Mântuitorului Iisus Hristos. Acest fapt important „a fost interpretat ca un element didactic pe care-l utilizează în Evanghelia sa. Aceeași formulă este folosită - tot de două ori - și-n expresia *de la Duhul Sfânt*; este evident că Sfântul Evanghelist Matei dorește să insiste asupra acestor cuvinte”³⁰. Comentariile Sfinților Părinți pot fi observate prin studierea celui care aparține Sfântului Ioan Gură de Aur: „Nu merge deci mai departe cu iscoditul! Nu căuta mai mult decât spun cuvintele evanghelistului! Nu te întreba: cum a lucrat Duhul Cel Sfânt această zămislire din Fecioară? Dacă nu ne putem explica chipul în care se plăsmuiește copilul când se naște în chip firesc, cum putem să ne explicăm, oare, o naștere săvârșită prin minunea Sfântului Duh? Ca să nu mai hărțuiești pe evanghelist, ca să nu te mai necăjești punând mereu aceste întrebări, scapă de orice nedumerire spunând: Dumnezeu a făcut minunea! Chiar evanghelistul spune așa: „Nu știu nimic mai mult; atât știu, că ceea ce s-a făcut, s-a făcut de la Duhul Sfânt”.

Să se rușineze dar cei care caută să pătrundă cu mintea lor nașterea cea de sus a Fiului! Dacă nimeni nu poate explica nașterea aceasta în timp din Fecioară, naștere cu nenumărați martori, prezisă cu atâția ani înainte, văzută și pipăită, cât de mare trebuie să fie nebunia acelor care iscodesc și încearcă să pătrundă cu mintea nașterea cea nespusă a Fiului din Tatăl? Nici arhanghelul Gavriil, nici Matei n-au putut să spună ceva mai mult, ci atât doar că S-a născut de la Duhul Sfânt; dar cum de la Duhul și în ce chip, nici unul din ei nu ne-a explicat. Nici nu era cu putință.

Sfântul Grigorie de Nyssa, vorbind despre Întrupare în *Marele Cuvânt Catehetic* spune: „Dacă vrei cumva să afli cum Se unește Dumnezeu cu firea omenească, este vremea să cercetezi, înainte de această pricină, cum crește sufletul împreună cu trupul. Iar dacă nu se cunoaște felul în care sufletul tău se unește cu trupul, primește că nici unirea dumnezeirii cu firea omenească nu trebuie să fie cuprinsă cu tot dinadinsul de puterea ta de înțelegere. Nu tăgăduim faptul că Dumnezeu S-a născut în firea unui om, datorită minunilor care se istorisesc, însă nu voim să cercetăm cum S-a născut, ca fiind un lucru prea

1:18 The circumstances of the birth of Jesus Christ were these. After his mother Mary was betrothed to Joseph, before they were united in marriage, she was found to be with child through the Holy Spirit.

World English Bible

1:18 Now the birth of Jesus Christ was like this; because when his mother, Mary, had been engaged to Joseph, before they came together, she was found pregnant by the Holy Spirit.

Young's Literal Translation

1:18 And of Jesus Christ, the birth was thus: For his mother Mary having been betrothed to Joseph, before their coming together she was found to have conceived from the Holy Spirit,” apud ibidem

³⁰ Pr. conf. univ. dr. Simion Todoran, *Lucrarea Duhului Sfânt în actul întrupării Cuvântului lui Dumnezeu după Evangheliile Sfântului Matei 1,18.20 și Sfântului Luca 1,35 în Altarul Reîntregirii*, Serie nouă, Anul XIII, Nr. 2, mai-august, 2008, p. 57

mare pentru puterea noastră de judecată”³¹. Se poate vedea, de aici, rolul și importanța conlucrării persoanelor Sfintei treimi în vederea mântuirii omului.

Sfântul Evanghelist Luca redă și el aspecte referitoare la nașterea Mântuitorului din fecioară, numind Sfântul Duh drept o *putere*. „Referința la Duhul Sfânt intervine în dialogul dintre arhanghelul Gavriil și Sfânta Fecioară Maria, în răspunsul la o cerere precisă: *Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat?*, cu alte cuvinte *nu am avut relații conjugale cu un bărbat*; într-adevăr Sfânta Fecioară Maria *nu l-a cunoscut pe Iosif* în sensul biblic al verbului *yadah* (cf. Mt. 1,25). Arhanghelul îi răspunde, începând, în stilul oracolelor, printr-un distih sinonimic: *Duhul Sfânt se va coborî peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri*, apoi continuă *pentru aceea și Sfântul care se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema*”³².

Se poate constata, în lumina celor analizate anterior, că rolul Sfântului Duh pentru mântuirea omului este, din perspectiva textelor biblice cuprinse în Evangheliile Sinoptice, unul foarte important deoarece Acesta are un rol direct și esențial, în ceea ce privește mântuirea.

Cu Hristos începe, după Sfântul Apostol Pavel, o nouă viață, viața însăși în înțeles religios. Hristocentrismul este caracteristica învățăturii pauline, adică unitatea de lucrare în actul mântuirii subiective, a Fiului și a Sfântului Duh³³ așa cum reiese din **capitolul 3**: „*Duhul Sfânt în viața credinciosului în Împărtășirea Sfintelor Taine în Epistolele Pauline*”.

Duhul (πνεῦμα) are trei înțelesuri diferite în Epistolele pauline:

a) πνεῦμα ca parte constitutivă a omului natural (I Cor. 2,11; 5,3-5; Romani 1,9; 8,10 și 16; Gal. 6,18; Filipeni 4,23; II Tim.4,22; Filimon 25 și altele);

b) harul Sfântului Duh;

c) a treia Persoană a Sfintei Treimi³⁴

De cele mai multe ori „Duhul” sau „Duhul Sfânt” înseamnă, în Epistolele pauline, harul Duhului Sfânt (Romani 2,29; 5,5; 8,2; I Cor. 3,17; 6,19; Gal.3,2-3; 5,14 și 16 și 22 și 25; Efeseni 4,30; Col. 1,8; I Tesalonic. 1,6; Evrei 10,15); în acest sens, „Duhul” este tot una cu „Duhul cel de la Dumnezeu”, diferit de „Duhul omului” și opus „duhului lumii”³⁵ (I Cor. 2,11-12 „Căci cine dintre oameni știe ale omului, decât duhul omului, care este în el? Așa și cele ale lui Dumnezeu, nimeni nu le-a cunoscut, decât Duhul

³¹ Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre Întruparea Cuvântului lui Dumnezeu*, București, Editura Sophia, 1998, p. 232

³² Pr. conf. univ. dr. Simion Todoran, *Lucrarea Duhului Sfânt în actul întrupării Cuvântului lui Dumnezeu după Evangheliile Sfântului Matei 1,18.20 și Sfântului Luca 1,35*, ed. cit., p. 61

³³ Pr. Drd. Ilie D. Moldovan, *Raportul dintre Iisus Hristos și Sfântul Duh după Epistola a II-a către Corinteni, 3,1-4,6*, în *Studii Teologice*, an XIX (1967), nr.3-4, p.157

³⁴ Diac. Prof.Dr. Grigorie Marcu, *Antropologia Paulină*, Seria Teologică, nr.20, Sibiu, 1941, p. 58

³⁵ Pr. Dr. V. Mihoc, *Epistola Sfântului Apostol Pavel către Galateni*, teză de doctorat, în *Studii Teologice*, an XXXV (1983), nr. 5-6, p. 389

lui Dumnezeu. Iar noi N-am primit duhul lumii, ci Duhul cel de la Dumnezeu, ca să cunoaștem cele dăruite nouă de la Dumnezeu”).

În planul veșnic al lui Dumnezeu, Fiul este Dumnezeu revelat, iar Duhul Sfânt revelatorul Lui. Hristos trimite Duhul, iar Duhul îl manifestă pe Hristos³⁶.

Sfintele Taine, conform definițiilor clasice din tratatele dogmatice sau în mărturisirile de credință, sunt lucrări sfinte, care într-o formă văzută, prin mijlocirea slujitorilor, împărtășesc harul nevăzut al lui Dumnezeu, prin Hristos și Duhul Sfânt: „Toate tainele au centrul în Hristos, care e în Biserică, adică în realitatea vizibilă și simbolică a Sa, instituite de El și continuate și efectuate de El însuși, prin Duhul Sfânt”³⁷. Prin Sfintele Taine care „vestesc moartea și îngroparea Mântuitorului, ne naștem la o viață supranaturală, creștem și ne unim într-un chip minunat cu Mântuitorul; prin aceste lucrări sfinte, după cuvântul Apostolului Pavel, viem, ne mișcăm și suntem... Astfel trăim în Dumnezeu, mutați din această lume văzută în lumea nevăzută, dar fără să schimbăm vizibil locul, ci felul nostru de a fi și viața; dar nu ne-am mișcat și înălțat noi spre Dumnezeu, ci Dumnezeu a venit, S-a coborât la noi. N-am căutat, ci am fost căutați...Pentru aceasta nu ne-am mutat nicăieri; ne-a lăsat pe pământ, dar ne-a făcut cerești prin insuflarea vieții Sale în sufletele noastre, fără să ne ridice la cer, ci coborând cerurile la noi ”³⁸.

„Co-prezența Sa cu noi și în noi se săvârșește în Biserică prin Sfintele Taine, astfel încât Hristos și Duhul Sfânt rămân nedespărțiți în Biserică, Biserica devenind taina adevărului și a vieții, adevăr și viață, nu pot fi desparte, căci ele sunt adevărul și viața lui Hristos pe care Duhul le lucrează în noi, prin harul Său”³⁹.

În subcapitolele următoare sunt redată versete aparținând Apostolului neamurilor referitoare la cele 7 Sfinte Taine.

Pentru Sfântul Apostol Pavel, Taina Sfântului Botez este început și sfârșit, eliberare și incorporare. Acțiunea lui, care primește puterea din moartea și învierea lui Hristos (Efes.5,25-26; Tit. 3,5), omoară și învie. El omoară „omul vechi”, distrugându-i „trupul păcatului” (Rom.6,6; Efes. 6,22; Col.3,9) și dezbrăcându-l de „trupul de carne” (Col. 2,14). „Efectul Botezului este mult mai mare decât restaurarea naturii umane în starea de dinainte de păcat(Rom. 5,12). Prin închipuirea morții și învierii lui Hristos, noi suntem făcuți una cu El(Rom. 6,5), participând în consecință, la viața nouă pe care El o are după înviere(Col.2,13) și fiind puși în contact vital cu Duhul Sfânt, care prin <<baia renașterii și a

³⁶ Dorel Pogan, *Sfântul Duh și unitatea Bisericii*, în *Ortodoxia*, an XXIV (1972), nr.3, p.482

³⁷ Pr. Prof. Nicolae Buzescu, *Lucrarea Duhului Sfânt în Sfintele Taine*, în *Ortodoxia*, Anul XXXI(1979), Nr 3-4, p.

564

³⁸ *Ibidem*

³⁹ *Ibidem*, p.565

reînnoirii>> (Tit. 3,5) nu ne-a curățit și înnoit numai (Efes. 5,25-26), ci a făcut din noi propria sa locuință (Rom.5,5)”⁴⁰.

Botezul este prima taină care înlesnește unirea creștinului cu Hristos și îl încorporează pe acesta în Trupul Său tainic; este taina prin care creștinii mor pentru păcatele lor și înviază odată cu Hristos [...] întâmplându-se un triplu fenomen de unire⁴¹: mai întâi unirea catehumenului cu Hristos, apoi a neofitului cu ceilalți membri ai bisericii și în fine, o unire a tuturor creștinilor, plus cel botezat, cu Hristos, capul Bisericii⁴².

Botez înseamnă „afundare în apă” (de la grecescul βαπτίζω = afund în apă), iar Sfântul Apostol Pavel folosește verbul acesta de două ori în Epistola către Romani, pe când substantivul βάπτισμα doar o singură dată spunând: „au nu știți că toți câți în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat? Deci ne-am îngropat cu El, în moarte, prin botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții”(Romani 6,3-4). Botezul este instrumentul prin care omul intră în sau spre moarte⁴³, εἰς τοῦ θανάτου, dar nu orice moarte, ci una asemănătoare cu cea a Domnului Iisus Hristos (Romani 6,5), căci afundarea în apa botezului înseamnă a muri păcatului. De fapt noi suntem „asociați cu Hristos și devenim membrii Lui în momentul precis în care El însuși devine Mântuitor. Ori acel moment coincide pentru Iisus cu cel al morții, simbolizată și împlinită tainic pentru noi la botez”⁴⁴. Botezul devine simbol al morții și îngropării omului împreună cu Domnul Hristos.

Tot de la Sfântul Apostol Pavel a rămas rânduiala în Biserica Ortodoxă să nu se boteze a doua oară cei botezați în numele Sfintei Treimi deoarece el îi îndeamnă pe efeseni „să umblați cu vrednicie, după chemarea cu care ați fost chemați, cu toată smerenia și blândețea, cu îndelungă răbdare, îngăduindu-vă unii pe alții în iubire, silindu-vă să păziți unitatea Duhului, întru legătura păcii. Este un trup și un Duh, precum și chemați ați fost la o singură nădejde a chemării voastre; este un Domn, o credință, un botez, un Dumnezeu și Tatăl tuturor, Care este peste toate și prin toate și întru toți” (Efeseni 4,1-6), subliniind unitatea între trupul lui Hristos – Biserica - și unitatea în Duhul Sfânt, iar în alt loc „Căci toți sunteți fii ai lui Dumnezeu prin credința în Hristos Iisus. Căci, câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat. Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este nici rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască, pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus.” (Gal. 3, 26-28).

⁴⁰ Drd. Ieromonah Veniamin Micle, *Cuvântul lui Dumnezeu*, în rev. cit., p.548

⁴¹ Drd. Leon Arion, *Unitatea și universalitatea Bisericii în Epistolele Pauline*, în rev.cit., p. 51

⁴² *Ibidem*

⁴³ Drd. Nadim Tarazi, *Relația dintre Botez și înviere în viața credinciosului în Epistola după Romani*, în Studii Teologice, an XXVI, nr. 1-2, 1974, p.64

⁴⁴ Joseph Huby, S.T. St. Paul, *Epître aux Romains*, Coll. „Verbum Salutis”, X, Paris, 1957, p.209 apud Drd. Nadim Tarazi, art.cit., p.64

Viața creștină începută prin Botez și întărită prin Mirungere, este într-o continuă creștere prin libera colaborare a credinciosului cu harul divin, prin care se realizează o tot mai strânsă unire între Hristos și credincioși⁴⁵. Ambele Taine au importanță capitală pentru candidatul care dorește să se încreștineze pentru că, prin Sfântul Botez omul se naște în Duh, și primește iertare pentru vina păcatului strămoșesc; prin Sfântul Mir creștinul se întărește ca să trăiască și să crească în Duh, până la desăvârșire⁴⁶, adică până la măsura plinătății Domnului Hristos, după cum ne îndeamnă Sfântul Apostol Pavel: „Până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos, ca să nu mai fim copii duși de valuri, purtați încoace și încolo de orice vânt al învățăturii, prin înșelăciunea oamenilor, prin viclesugul lor, spre uneltirea rătăcirii, ci ținând adevărul, în iubire, să creștem întru toate pentru El, Care este capul-Hristos” (Efes. 4, 13-15).

Sfântul Apostol Pavel scrie că prin Sfântul Mir creștinii sunt pecetluiți cu Duhul Sfânt al făgăduinței: „Întru care și voi, auzind cuvântul adevărului, Evanghelia mântuirii voastre, crezând în El ați fost pecetluiți cu Duhul Sfânt al făgăduinței, care este arvuna moștenirii noastre, spre răscumpărarea celor dobândiți de El și spre lauda slavei Sale” (Efes. 1, 13-14), iar în alt loc: „să nu întristați Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru care ați fost pecetluiți pentru ziua răscumpărării” (Efes. 4, 30). În alt verset zice: „Iar Cel ce ne-a făcut spre aceasta este Dumnezeu, Care ne-a dat nouă arvuna Duhului”(II Cor. 5,5). Romanilor Apostolul neamurilor scrie: „Nu este cu greșeala cum este cu harul, căci dacă prin greșeala unuia cei mulți au murit, cu mult mai mult harul lui Dumnezeu și darul Lui au prisosit asupra celor mulți, prin harul unui singur om, Iisus Hristos”(Rom. 5, 15).

Viața și darurile Duhului Sfânt s-au revărsat în lume și în umanitatea răscumpărată de Domnul Hristos din robia păcatului și a morții, prin Crucea și Învierea Sa, la Cincizecime, odată cu venirea personală a Duhului în lume, de la Tatăl, trimis de Fiul cel proslăvit⁴⁷. Coborându-Se în chip distinct peste apostolii care se aflau împreună și străpungând inima celor care au primit Cuvântul Evangheliei din gura Apostolilor⁴⁸ „Petru a zis către ei: << Pocăiți-vă și să se boteze fiecare dintre voi în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre, și veți primi darul Duhului Sfânt>>”(Fapte 2, 38).

Sfântul Apostol Pavel adevărește existența acestei taine, în mod evident, strălucit prin cuvintele : „Iar Cel ce ne întărește pe noi împreună cu voi, în Hristos, și ne-a uns pe noi este Dumnezeu Care ne-a și pecetluit pe noi și a dat arvuna Duhului în inimile noastre” (II Cor. 1,21-22) aducând aminte de

⁴⁵ Sf. Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, trad. de Prof. Dr. Teodor Bodogae, Sibiu, 1946, p.35-36

⁴⁶ Drd. Gîrma Wolde Kirkos, *Slujba Mirungerii în ritul liturgic etiopian și cel bizantin*, în Ortodoxia, XXIV (1972), nr. 4, p. 568

⁴⁷ Ibidem

⁴⁸ Ibidem, p. 522-523

cuvântul de așezare a acestei Sfinte Taine prin care Mântuitorul spunea Apostolilor Săi : „Și iată, Eu trimit făgăduința Tatălui Meu peste voi, iar voi ședeți în cetatea Ierusalimului până ce vă veți îmbrăca cu putere de sus” (Luca 24,49).

Sfântul Apostol Pavel subliniază: „Iar Cel Care ne întărește pe noi împreună cu voi, în Hristos, și ne-a uns pe noi este Dumnezeu”(II Cor. 1,21) Această taină ce se săvârșește îndată după Botez, prin ungerea cu ulei, așa cum a fost cazul ungerii regelui David, are demnitate împărătească.

Practica Bisericii Ortodoxe de a administra Taina Mirungerii imediat după Botez se întemeiază pe Sfânta Scriptură (Fapte 8,15-17; 19,6) și este mărturisită de Sfânta Tradiție, începând cu Bărbații apostolici⁴⁹.

Încorporarea omului în Hristos, începută prin lucrarea botezului și adâncită și întărită prin Taina mirungerii, se realizează deplin prin Sfânta Euharistie. Dacă mirungerea dă puterea dezvoltării vieții celei noi în Hristos primită prin botez, prin Euharistie se desăvârșește această viață ca unire deplină cu Hristos și cu Biserica. „Desigur, noul membru al Bisericii, deși primește Euharistia îndată după botez și după ungerea cu Sfântul mir, nu se poate socoti ajuns în starea de desăvârșire, pentru că este vorba de contribuția pe care trebuie să o dea și el. Dar el are concentrat în sine tot drumul său în Hristos, care, pornind de la botez, are să înainteze prin contribuția adusă de el sau prin folosirea puterii date pentru acest drum întreg, până la starea care încoronează străduințele sale de a dezvolta viața cea nouă primită în cale trei Taine”⁵⁰.

Sfintei Euharistii i s-au dat în cărțile Noului Testament diferite denumiri prin care se exprimă instituirea ei de către Hristos Domnul ființa ei, însemnătatea, săvârșirea, scopul sau roadele ei, precum și îndoitul ei aspect de Taină și de Jertfă (reală, dar nesângeroasă, cuvântătoare⁵¹). Se numește Euharistie (Εὐχαριστία= mulțumire), fiindcă la instituirea ei, la Cina cea de Taină, Mântuitorul a mulțumit lui Dumnezeu Tatăl, înainte de a frânge pâinea și de a o da Apostolilor. Se numește apoi binecuvântare (εὐλογία) referindu-se la faptul binecuvântării pâinii și al vinului (Matei 26,27) cuminecătură, comuniune, unire (κοινωνία, ἐνώσις) pentru că unește pe cei ce se împărtășesc cu Hristos însuși și între ei; Cina Domnului (I Cor. 10, 17-21) Cina cea de Taină și dumnezeiască, Masa Domnului (I Cor. 11, 20), Masa lui Hristos, Masa sfântă, Taina altarului, pâinea Domnului, Pâinea lui Dumnezeu, Pâinea cerească (Ioan 6,33), Pâinea spre ființă (Ioan 6,48), Paharul binecuvântării (I Cor. 10,16), Paharul Domnului (I Cor. 10,21), Pâinea și Paharul (I Cor. 11, 26-28), Paharul vieții, Paharul mântuirii, Trupul lui Hristos, Trupul Domnului, Trupul Sfânt, Sângele lui Hristos, Sânge prețios, Sfintele și

⁴⁹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *Taina Mirungerii în Îndrumări Misionare*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1986, p. 526

⁵⁰ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică*, ed. cit., p.81

⁵¹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *Taina Sfintei Împărtășanii*, în *Îndrumări Misionare*, ed. cit., p.527

dumnezeieștile și înfricoșătoarele Taine, Jertfă sfântă, tainică, înțelegătoare etc.⁵², deoarece „Euharistia actualizează Jertfa Lui Hristos și întreține așteptarea reîntoarcerii Lui”⁵³(I Cor. 11,26 „Căci de câte ori veți mânca această pâine și veți bea acest pahar, moartea Domnului vestiți până când va veni”).

În lumina epistolelor pauline, Sfânta Euharistie este prezentată prin cuvintele: „Paharul binecuvântării, pe care-l binecuvântăm, nu este, oare, împărtășirea cu sângele lui Hristos? Pâinea pe care o frângem nu este, oare, împărtășirea cu trupul lui Hristos? Că o pâine, un trup, suntem cei mulți; căci toți ne împărtășim dintr-o pâine” (I Corinteni 10, 16-17), iar pe Efeseni îi învață că: „suntem mădulare ale trupului Lui, din carnea Lui și din oasele Lui” (Efes. 5,30).

Sfântul Apostol Pavel se referă la doctrina euharistică în chip expres, pentru că – pe lângă faptul că amintește textele evanghelice ale instituirii ei – face unele considerații care luminează înțelesul aspectului specific în care poate fi amintit versetul din Corinteni 10, 16 îndemnând pe corinteni să fugă de slujirea idolească, el arată care e raportul dintre cel ce aduce jertfă și se bucură de roadele ei, pe de o parte, și între cel ce primește jertfa, pe de altă parte. [...] Între jertfitor și primitor e o legătură, o participare reală⁵⁴.

În soteriologia paulină, deci, Taina Sfintei Euharistii, așa cum am văzut că fost comentată ea ulterior de către Sfinții Părinți, cuprinde în sine aspecte diverse care o impun credincioșilor ce aleargă pe drumul desăvârșirii ca pe Taina care unește în mod direct și nemijlocit pe credinciosul pregătit pentru aceasta cu Însuși Domnul și Mântuitorul lumii, Iisus Hristos⁵⁵.

Se poate aprecia, în acest context, că „în ciuda faptului că este exprimată în moduri diferite de cele întâlnite în epistolele Pauline, conștiința a fost aceeași de-a lungul Bisericii primare: prin dumnezeiasca Euharistie, *cei mulți* – noul, adevăratul Israel, cei ce formează Biserica – devin o unitate, pana la identificarea cu Domnul nostru Iisus Hristos... adunarea euharistica este, fără îndoială, identificată cu Biserica lui Dumnezeu, care se afla într-o anumita localitate. Identificarea adunării euharistice cu Biserica lui Dumnezeu a condus, în mod automat, la coincidentă unității euharistice ca unitatea canonică de bază a Bisericii. Împărțirea celor care luau parte la Euharistie în cei care conduceau și cei care răspundeau cu *Amin* a apărut deja în secolul I (1 Corinteni) ca o împărțire canonică de acum permanentă și clară a membrilor Bisericii în cler și laici. În aceeași perioadă, *conducătorul* adunării euharistice, ocupând *tronul lui Dumnezeu* în altar, a fost înălțat, în conștiința Bisericii, la treapta celui

⁵² *Ibidem*, p.528

⁵³ Pr. Drd. Alexandru Tudor, *Sobornicitatea Bisericii în Epistolele Pauline*, în , în Studii Teologice, an XXXI (1979), nr. 5-10, p.590

⁵⁴ Pr. I. Bria, *Aspectul comunitar al dumnezeieștii euharistii*, în Studii teologice, an XI (1959), nr. 7-8, p.419

⁵⁵ Justinian Cârstoiu, *Desăvârșirea creștină în Epistolele Sf. Apostol Pavel*, editura Bucura Mond, București, 1996, p.73

care stătea în locul lui Dumnezeu. Astfel, unitatea Bisericii în Euharistie a devenit, în mod automat, și o unitate în episcopie”⁵⁶.

Sfânta Euharistie este „hrana acestui trup tainic”, este „doctoria mântuirii”, care devine la Sfântul Apostol Pavel „forța inepuizabilă”⁵⁷ de apropiere și liantul divin de unificare a tuturor credincioșilor care se împărtășesc din aceleași Sfinte Taine: „căci o pâine, un trup suntem cei mulți (εις ἅςτος εν σωμα οι πολλοι υςμεν), deoarece toți ne împărtășim dintr-o pâine” (I Cor. 10, 17), afirmând puterea de comuniune a Sfintei Euharistii.

Mântuitorul Iisus Hristos lucrează în lumea de astăzi, prin Duhul Sfânt, Care face din Biserică Trupul Său. Prin Biserică și cu ajutorul lucrării Duhului Sfânt, Mâna lui Hristos, care iartă și vindecă, ajunge până la noi: „Luați Duh Sfânt, le-a spus Apostolilor Săi în ziua Învierii Sale, cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate” (Ioan 20, 22-23).

Taina Mărturisirii, împreună cu celelalte Taine ale Bisericii, e o lucrare sfântă a mântuirii și zidirii noastre în Hristos. Etimologia cuvântului mărturisire înseamnă a te afla în „același cuvânt”(limba greacă όμολογία), înțelesul acesta descoperind că există comuniune cu Dumnezeu-Cuvântul, în același Duh cu El. Taina poate fi înțelească și ca fiind „confruntare profundă cu păcatul care, propriu-zis, e unicul obstacol în calea menirii, zidirii noastre creștine. Și aceasta întrucât ne desparte de modelul, Protochipul nostru Hristos, de Dumnezeu luminii și al iubirii, și ne <<aruncă>> în latura și umbra morții. Ne scoate din sensul ziditor și luminos al vieții în Hristos și ne abate într-o lume a nonsensului, a deșertăciunii și stricăciunii”⁵⁸. Sfântul Apostol Pavel subliniază acest aspect prin faptul că oamenii devin prin păcat „părtași la faptele cele fără de roadă ale întunericului” (Efes. 5,11) unde se pierde perspectiva veșniciei.

Pentru a regăsi calea cea adevărată este nevoie de Taina Pocăinței „Taina prin care Dumnezeu iartă prin duhovnic păcatele creștinilor care se căiesc sincer și le mărturisesc înaintea acestora. Pocăința ca Taină se deosebește de pocăința ca virtute și stare”⁵⁹. Mărturisirea păcatelor este făcută chiar și de Apostolul neamurilor care nu ezită să recunoască vinovăția din vremea când îi prigonea pe creștini(Gal. 1,13-14; Fapte 22,4-20; Fil.3,6).

Preluând învățătura Mântuitorului Hristos, marele Pavel, în grija sa pentru mântuirea sufletelor câștigate prin propovăduire va avea grijă să le aducă aminte păstoriților de chemarea lui Dumnezeu la desăvârșire și de câștigarea bunurilor nepieritoare, răsplătire a Creatorului pentru viața lor cea după

⁵⁶ *Sfanta Euharistie, valoarea pastorală și duhovnicească* apud <http://www.crestinortodox.ro/diverse/sfanta-euharistie-valoarea-pastorala-duhovniceasca-125125.html>

⁵⁷ Drd. Leon Arion, *Unitatea și universalitatea Bisericii în Epistolele Pauline*, în Studii Teologice, an XIX (1967), nr.1-2, p. 53

⁵⁸ Pr. Prof. Constantin Galeriu, *Taina Mărturisirii*, în *Ortodoxia*, an XXXI (1979), nr.3-4, p.486

⁵⁹ Pr. Prof. Dumitru Radu, *Taina Mărturisirii*, în *Îndrumări Misionare*, ed. cit., p.547

Hristos: „V-am rugat cu stăruință să umblați cum se cuvine înaintea lui Dumnezeu, Celui ce vă cheamă la împărăția și la slava Sa”(I Tesalonicieni 2,12).

De-a lungul secolelor s-a revenit asupra importanței mărturisirii și prin canonul 102 Trulan care „prevede obligația preoților de a cerceta felul greșelilor mărturisite, pentru a prescrie leacuri potrivite”⁶⁰ să înfăptuiască ceea ce spune Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Efesenii 4,15: „Să sporim întru toate, până la măsura aceluia care este Hristos, capul nostru”, iar în alt loc „sfătuind pe orice om și învățând pe orice om întru toată înțelepciunea, ca să înfățișăm pe tot omul, desăvârșit, în Hristos Iisus”(Col. 1,28).

Sfântul Apostol Pavel vorbește și despre îndelunga răbdare a lui Dumnezeu pentru că în timpul lui exista o disciplină în ceea ce privește canonul rânduit conform cerințelor perioadei apostolice; în acest sens este adus exemplul incestuosului din Corint, iar Sfântul Apostol proclamă: „Să dați pe unul ca acesta satanei, spre pieirea trupului, ca duhul să se mântuiască în ziua Domnului Iisus” (I Cor. 5,5). Judecata este făcută de Apostol, nu de comunitate, iar decizia este încuviințată de aceasta. Când cel ce a greșit împlinește „pedeapsa” (epitimia cf. II Cor. 2,6) și demonstrează o căință adevărată, tot Apostolul intervine pentru ca acesta să fie iertat, mângâiat și întărit „ca să nu fie copleșit de prea multă întristare...Și ca să nu dăm satanei câștig asupra noastră”(II Cor. 2,6-11). În ceea ce privește atitudinea adoptată față de cei care au greșit Sfântul Apostol Pavel îl sfătuiește pe Timotei, ucenicul său să mustre în mod public pe păcătoșii recunoscuți spre îndreptarea celorlalți: „Pe cei ce păcătuiesc, muștră-i în fața tuturor, ca să aibă frică și ceilalți”(I Tim.5,20). Pe același discipol îl povățuiește însă să facă aceasta cu înțelepciune și blândețe, luând seama la cuvintele folosite, astfel încât „poate le va da Dumnezeu pocăință să cunoască adevărul”(II Tim. 2,25)⁶¹. „Toți apostolii predică pocăința; nu numai cei studiați după scrierile lor. În fața Sinedriului din Ierusalim ei mărturisesc colectiv și în public pe Mântuitorul și arată că iconomia mântuirii are ca scop pocăința și iertarea păcatelor (Fapte 5,27-32; 11,21)”⁶².

Sfântul Apostol Pavel îndeamnă: „După cum odinioară v-ați făcut mădularele voastre roabe ale necurăției și fărădelegii, așa și acum să le faceți roabele neprihănirii, ca să ajungeți la sfințirea voastră”(Romani 6, 19).

Pocăința reprezintă o cale de însănătoșire și de desăvârșire a sufletului. Pentru creștini valoarea ei se întemeiază pe Sfânta Scriptură și pe Sfânta Tradiție. Sfântul Ioan Botezătorul, Mântuitorul, Apostolul Petru în ziua Cincizecimii încep activitatea predicând pocăința. Sfinții Părinți îl numesc al

⁶⁰ ****Învățătura de credință ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992, p.273

⁶¹ Protos Lect. Dr. Justinian Cârstoiu, *Desăvârșirea creștină ...*, ed. cit., p. 81

⁶² Pr. Prof. I. Felea, *Sfintele Taine*, Sibiu, 1947, p.70

doilea har, a doua renaștere (isaac Sirul) sau înnoirea botezului și curățirea conștiinței (Sfântul Ioan Scărarul)⁶³.

În fiecare Taină Mântuitorul Hristos Se dăruiește celor ce s-au încorporat în Sine ca mădulare ale trupului Său tainic, Biserica, și, după aceea, celor ce cred în el și aleargă la ajutorul Său dumnezeiesc, printr-o lucrare a Sa, iar în Sfânta euharistie Se dăruiește cu însuși Trupul și Sângele Său, dar fiind nevăzut [...] Hristos- Domnul a hotărât să Se dăruiască oamenilor prin persoane văzute pe care El însuși le alege și le sfințește prin Taina Hirotoniei, dându-le Bisericii așa precum Tatăl L-a dat pe El însuși lumii⁶⁴: „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi [...] Luați Duh Sfânt” (Ioan 20, 21-22).

Pentru a putea duce sarcina preoției cel ce se hotărăște pentru ea trebuie să aibă ca factor constitutiv al ființei sale chemarea⁶⁵. Aceasta este o formă de viață, pentru că preoția trebuie trăită, fiind o chemare de la Dumnezeu. Sfântul Apostol Pavel spune despre sarcinile preoției că ele nu se iau de la sine, ci prin chemare astfel „nimeni nu-și ia singur această cinste, ci cel chemat de Dumnezeu ca și Aaron” (Evrei 5,4), iar Mântuitorul le spune Apostolilor „Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi” (Ioan 15,16).

Primitorul Sfintei Taine a Preoției trebuie să aibă pregătire de specialitate, să fie de parte bărbătească „Se cuvine, dar, ca el să fie fără de prihană, bărbat al unei singure femei, veghetor, înțelept, cuviincios, iubitor de străini, destoinic să învețe pe alții; nebețiv, nedeprins să bată, neagonisitor de câștig urât, ci blând, pașnic, ne iubitor de argint; bine chivernisind casa lui, având copii ascultători, cu toată bună-cuviința; căci dacă nu știe cineva să-și rânduiască propria lui casă, cum va purta grijă de Biserica lui Dumnezeu?” (I Timotei 3, 2-5). Condițiile pe care Sfântul Apostol Pavel le pune preoților în versetul menționat și Tit 1 7-9 (căci se cuvine episcopului să fie fără de prihană, ca un iconom al lui Dumnezeu, neîngâmfat, nu grabnic la mânie, nu dat la băutură, pașnic, nepoftitor de câștig urât, ci iubitor de străini, iubitor de bine, înțelept, drept, cuvios, cumpătat, ținându-se de cuvântul cel credincios al învățăturii, ca să fie destoinic și să îndemne la învățătura cea sănătoasă și să mustre pe cei potrivnici) „Cer ca slujitorii să fie purtători de valori morale deosebite și să tindă mereu spre realizarea lor”⁶⁶, având ca model pe Mântuitorul Hristos, căci „viața creștinului trebuie să fie o continuă reeditare a vieții Domnului”⁶⁷.

Mântuitorul fiind un Arhiereu „sfânt, fără de răutate, fără de pată, osebit de cei păcătoși și mai înalt decât cerurile” (Evrei 7,26), referindu-se la natura Sa omenească, căci ca Fiu al lui era, este și va fi

⁶³ Pr. Constantin Galeriu, *Sensul creștin al pocăinței*, în Studii Teologice, an XIX (1967), nr. 9-10, p.674

⁶⁴ Pr. Prof. D. Radu, *Taina Preoției (Hirotonia)*, în Îndrumări Misionare, ed. cit., p.565

⁶⁵ Pr. Drd. Nicolae Bordașiu, *Datoriile morale ale preotului*, în Studii Teologice, an XXV (1973), nr. 1-2, p.71

⁶⁶ Pr. Drd. Nicolae Bordașiu, *Datoriile morale ale preotului*, în rev.cit., p.72

⁶⁷ Pr. Prof. I. G. Coman, *Probleme de filosofie și literatură patristică*, București, 1944, p. 245

„Sfântul” prin excelență. El este numit mai întâi „cuvios”(ὁσῖος), în sensul de neprihănit, ca unul care nu a făcut nici o faptă care să-I fi scăzut demnitatea (Ioan 8,46); „fără răutate” (ἄχαλος), ca unul care n-a avut nici o răutate sau păcat; „fără pată” (ἁμίαντος), ca unul care, deși trăia în mijlocul unei lumi păcătoase și corupte, El nu a fost atins de nici o pată, de nici un păcat. Iisus Hristos în timpul vieții Sale pământești nu a fost lipsit de toate acestea, fiind osebit de cei păcătoși prin comportarea vieții sale, fiind mai înalt decât cerurile⁶⁸.

Urmând porunca dată de cel mai mare arhieru (Evrei 4,14) și „preot în veac după rânduiala lui Mechisedec” (Evrei 5,6) Sfinții Apostoli au ales pe unii dintre cei mai vrednici bărbați creștini, și-au pus mâinile peste ei și rugându-se ca harul Duhului Sfânt să vină asupra lor, aceștia au primit Sfânta Taină a Preoției devenind unii diaconi, alții preoți iar alții episcopi, doar arhierii având puterea de a săvârși în continuare aceasta Sfântă Taină. Primii episcopi au transmis apoi harul preoției altor bărbați vrednici de a fi diaconi, preoți și episcopi, iar această lucrare de transmitere a harului preoției continuă în Biserică, în mod neîntrerupt, de la Sfinții Apostoli până astăzi, continuând până la sfârșitul veacurilor succesiunea apostolică.

Sfântul Apostol Pavel, trimițând din Milet la Efes, a chemat la sine pe preoții bisericii Bisericii (Fapte 20, 17), iar pe Timotei, așezat episcop în Efes îl sfătuiește să nu-și pună mâinile degrabă pe nimeni ca să nu se facă părtaș la păcatele acestora (I Tim. 5,22), iar pe Tit, episcop în Creta, îl îndrumă: „Pentru aceasta te-am lăsat în Creta, ca să îndreptezi cele ce mai lipsesc și să așezi preoți prin cetăți, precum ți-am rânduit” (Tit 1,5).

Tot prin punerea mâinilor și prin rugăciuni, adică prin Taina Hirotoniei, sunt consacrați de Sfinții Apostoli și episcopii, iar harul arhieriei a fost transmis prin Sfântul Apostol Pavel episcopilor Tit și Timotei, acestuia din urmă scriindu-i: „Nu fii nepăsător față de harul care este întru tine, care ți s-a dat prin prorocie, cu punerea mâinilor mai marilor preoților. Cugetă la acestea, ține-te de acestea, ca propășirea ta să fie vădită tuturor. Ia aminte la tine însuși și la învățătură; stăruie în acestea, căci, făcând aceasta, și pe tine te vei mântui și pe cei care te ascultă”(I Tim. 4,14-16); iar în alt loc „din această pricină îți amintesc s-a aprins din nou și mai mult harul lui Dumnezeu care este întru tine prin punerea mâinilor mele” (II Tim 1,6). Și tot pe el îl îndeamnă „Tu fii treaz în toate, suferă răul, fă lucru de evanghelist, slujba ta fă-o deplin!”(II Timotei 4,5). În altă parte Apostolul neamurilor spune „fii pildă de propovăduire, în învățătură, în purtare, în vorbire, în dragoste, în curăție. Nimeni să nu-ți defăimeze tinerețea”(I Timotei 4, 11-12).

⁶⁸ Arhimandrit M. Șuparschi, *Superioritatea preoției Noului Testament față de preoția Vechiului Testament, după Epistola către Evrei*, în Studii Teologice, an VIII (1956), nr. 5-6, p.295

Sfântul Apostol Pavel spune despre preoți că sunt „slujitori ai lui Hristos și iconomi ai tainelor lui Dumnezeu” (I Corinteni 4,1). Legătura dintre Fiul și Duhul Sfânt aici este evidentă și reiese din faptul că preotul este numit în text slujitor al lui Hristos și dator să conlucreze cu semenii săi întru mântuirea acestora, în Duhul Sfânt, prin faptul că este numit iconom al tainelor lui Dumnezeu.

Sfântul Apostol Pavel zice „Aceia s-au făcut preoți mulți, fiindcă moartea îi împiedica să dăinuiască. Aici însă, Iisus, prin aceia că rămâne în veac, are o preoție netrecătoare (veșnică)” (Evrei 7, 23-24). Arhiereu preoției levitice, de la care dețineau slujitorii Legii Vechi preoția era Aaron, muritor ca și ei și în consecință și preoția lor era trecătoare, pe când cea nouă, al cărei Arhiereu este Hristos, este o preoție integrală și deplină, în persoana Sa de durată veșnică⁶⁹.

Slujitor al lui Hristos, preotul este, simultan, și împreună-lucrător cu harul lui Dumnezeu: „din această pricină, îți amintesc să aprinzi și mai mult din nou harul lui Dumnezeu, care este în tine, prin punerea mâinilor mele. Căci Dumnezeu nu ne-a dat duhul temerii, ci al puterii și al dragostei și al înțelepciunii” (2 Timotei 1,6-7).

Preoția Noului Testament reprezintă o treaptă superioară, ea fiind „după rânduiala lui Melchisedec și nu după rânduiala lui Aaron” (Evrei 5,17), după cum nici Mântuitorul nu S-a născut din seminția lui Levi, din care se trăgeau preoții Legii mozaice, ci din seminția lui Iuda. Dar, slujirea noii preoții nu se mai reduce la o singură seminție, ci la ea sunt chemate toate neamurile, căci ea nu mai este legată de ereditate, ci de vocație⁷⁰. Iar Legământul de pace, de viață și de slujire, despre care vorbesc profeții (Ezechiel 34,25; Mal. 2,5)⁷¹, a devenit în creștinism Testamentul păcii, vieții și slujirii lui Hristos, de care se bucură toți credincioșii.

Sfântul Apostol Pavel, în Epistolele sale, vine în ajutorul tuturor creștinilor, povățuindu-i la un mod de viață care are ca finalitate dobândirea împărăției lui Dumnezeu. Valoarea învățăturilor sale este incontestabilă, iar îndeplinirea acestora este absolut esențială pentru dobândirea vieții veșnice, întrucât „urmându-l pe Sfântul Apostol Pavel, prin el Îl vom urma întru totul pe Hristos”⁷².

Mistica Paulină cu privire la Taina Nunții este una cu totul deosebită. Chiar dacă după căderea în păcatul strămoșesc, legătura dintre bărbat și femeie a fost slăbită și desfigurată și a pierdut harul legat de starea primordială, totuși, după cum nici natura umană nu a fost distrusă, așa nici căsătoria nu a fost desființată în esența ei⁷³.

⁶⁹ Arhimandrit M. Șuparschi, *Superioritatea preoției Noului Testament față de preoția Vechiului Testament, după Epistola către Evrei*, în Studii Teologice, în rev. cit., p.295

⁷⁰ Pr. Prof. P. Vintilescu, *Preotul în fața chemării sale de păstor al sufletelor*, București, 1934, p.71

⁷¹ I.V. Georgescu, *Legământul Meu este un legământ de viață și de pace*, în B.O.R., an LXXXII (1964), nr. 5-6, p.477

⁷² Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cateheze maritale: Omilii la căsătorie*, trad. din limba gr. veche, de Pr. Marcel Hanches, editura Oastea Domnului, Sibiu, 2006, p.29

⁷³ Teodora Teculescu, *Taina Căsătoriei în Epistolele Pauline*, în Ortodoxia, an III (2011), nr.2, p.133

În Noul Testament unirea dintre bărbat și femeie este definită de Sfântul Apostol Pavel ca „Taină mare” (Efes. 5,32) deoarece are ca model iubirea dintre Hristos și Biserică, distingându-se prin natura ei monogamă, sfințenia trupului deoarece acesta este templul Duhului Sfânt: „Fugiți de desfrânare! Orice păcat pe care-l va săvârși omul este în afară de trup. Cine se dedă însă desfrânării păcătuiește în însuși trupul său. Sau nu știți că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt care este în voi, pe care-L aveți de la Dumnezeu și că voi nu sunteți ai voștri?” (I Cor. 6, 18-19), consacrarea reciprocă pentru o viață de comuniune, iubire și curăție „căci bărbatul necredincios se sfințește prin femeia credincioasă” (I Cor. 7,14) și transmiterea vieții prin naștere de prunci: „dar ea se va mântui prin naștere de fii, dacă va stăruî, cu înțelepciune, în credință, în iubire și în sfințenie” (I Tim. 2,15)⁷⁴. Trupul este templul duhului Sfânt (I Cor. 6,19), de aceea, dacă bărbatul și femeia devin un trup, unirea lor este pecetluită de Sfântul Duh sălășluit în fiecare din ei⁷⁵.

Egalitatea întru Hristos dintre bărbat și femeie este subliniată esențial de către Sfântul Apostol Pavel care arată că atât femeia cât și bărbatul au fost creați după chipul lui Dumnezeu în vederea asemănării cu El. Chipul lui Dumnezeu din om este același atât pentru bărbați, cât și pentru femei, deci cei doi au fost creați egali, însă „în unitatea, identitatea, uniformitatea, egalitatea dintre bărbat și femeie, dintre soț și soție, care sunt <<o singură ființă>>, <<un singur om>> există în mod simultan și diferențe”⁷⁶.

Relația dintre Hristos și Sfântul Duh poate fi observată plecând de la textul de la Efeseni 5,25-27 și anume: „Bărbaților, iubiți pe femeile voastre, după cum și Hristos a iubit Biserica, și S-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o sfințească, curățind-o cu baia apei prin cuvânt, și ca s-o înfățișeze Săși, Biserica slăvită, neavând pată sau zbârcitură, ori altceva de acest fel, ci ca să fie sfântă și fără de prihană”.

De vreme ce Hristos se sălășluiește și chiar este prezent în Sfintele Taine, în ceea ce privește taina căsătoriei se poate aprecia că legătura dintre cei doi soți trebuie făcută întru totul în iubire în sensul relației dintre persoanele Sfintei Treimi.

Sfântul Maslu este una dintre tainele care, alături de taina pocăinței, poate contribui nu doar la sporirea duhovnicească a omului ci, după învățătura patristică, poate fi de mare folos în ceea ce privește sănătatea trupească și sufletească a creștinului. În cazul Sfântului Maslu, scopul principal al împărtășirii harului este vindecarea trupului, iar ca scopuri secundare apar iertarea păcatelor și implicit întărirea

⁷⁴ Pr. Ion Bria, *Dicționar de teologie ortodoxă*, editura Institutului Biblic și de misiune al B.O.R., Buc., 1981, p.96

⁷⁵ John Meyendorff, *Căsătoria – perspectivă ortodoxă*, trad. Cezar Login, editura Patmos, Cluj-Napoca, 2007, p.22

⁷⁶ David C. Ford, *Bărbatul și femeia în viziunea Sfântului Ioan Gură de Aur*, trad. din limba engl. de Luminița Irina Niculescu, ed. Sophia, București, 2004, p. 240

sufletului⁷⁷, după cum reiese din textul clasic din Epistola Sfântului Iacob, 5,14-15: „De este cineva bolnav între voi, să cheme preoții bisericii și să se roage pentru el ungându-l cu untdelemn, în numele Domnului. Și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica și de va fi făcut păcate, se vor ierta lui”.

De vreme ce sfântul botez șterge păcatele catehumenului dar nu și deprinderile omului de a săvârși răul, maslu poate fi considerat un ajutor, mai ales la vreme de neputință trupească și de boală; deoarece „Taina Sfântului Maslu este lucrarea sfântă săvârșită în numele Sfintei Treimi, de către preoții Bisericii, prin care se împărtășește credinciosului bolnav harul nevăzut al tămăduirii și ușurării suferințelor trupești, întărirea sufletească, recâștigarea nădejzii, iertarea păcatelor. Partea văzută constă în ungerea cu untdelemn sfințit, după ce s-a invocat prin rugăciuni speciale mila lui Dumnezeu prin puterea Duhului Sfânt asupra celui bolnav”⁷⁸.

Rolul untdelemnului poate fi constatat în cadrul epistolelor pauline în versetul din epistola către Evrei: „Iubit-ai dreptatea și ai urât fărădelegea; pentru aceea Te-a uns pe Tine, Dumnezeu, Dumnezeul Tău cu untdelemnul bucuriei, mai mult decât pe părtașii Tăi” (Evrei 1,9). Iar textul se referă la Fiul în contextul creației din versetele următoare: „Și: Întru început Tu, Doamne, pământul l-ai întemeiat și cerurile sunt lucrul mâinilor Tale; Ele vor pieri, dar Tu rămâi, și toate ca o haină se vor învechi; Și ca un pe un veșmânt le vei strânge și ca o haină vor fi schimbate. Dar Tu același ești și anii Tăi nu se vor sfârși”(Evrei 1, 10-12).

Se poate observa că Sfântul Duh nu este prezent explicit în text în versetele menționate. Totuși, nu se poate nega prezența acestuia în cadrul creației, mai ales plecând de la dogma ortodoxă a Sfintei Treimi în care se precizează împreună-lucrarea celor trei persoane ale Sfintei Treimi.

Un Apostol citit în cadrul Sfântului Maslu este cel de la Galateni 5, 22-26 și „Fraților, roadă Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea, curăția; împotriva unora ca acestea nu este lege. Iar cei ce sunt ai lui Hristos Iisus și-au răstignit trupul, împreună cu patimile și cu poftele. Dacă trăim în Duhul, în Duhul să și umblăm. Să nu fim iubitori de mărire deșartă, supărându-ne unii pe alții și pizmuindu-ne unii pe alții”.

Taina Sfântului Maslu „poate fi socotită prin excelență Taină a trupului sau taină rânduită pentru însănătoșirea trupului. Prin ea se pune în relief valoarea pozitivă acordată de Dumnezeu trupului omenesc ca Unul care Însuși a luat trup și-l ține în veci”⁷⁹.

⁷⁷ Pr. Dr. D. Colotelo, *Pastorația bolnavilor – căi de vindecare creștină*, în în *Glasul Bisericii*, an LVI (2000), nr. 9-12, p.77

⁷⁸ Diac. Conf. Petre David, *Taina Sfântului Maslu*, în *Îndrumări Misiunare*, ed. cit., p. 601

⁷⁹ Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol II, ed. cit., p.305

În concepția ortodoxă, viața spirituală născută prin taina Sfântului Botez este alimentată prin harul împărtășit prin taina Sfântului Mir, care acordă harul creșterii și întăririi noului născut la viața în Hristos⁸⁰. El dăruiește harul care luminează mintea și întărește voința pentru înțelegerea și mărturisirea adevărilor de credință și propășirea în fapte bune. Iar reintegrarea în har a creștinului, care poate pierde harul prin săvârșirea păcatelor, se face prin taina Sfintei Mărturisiri, care împărtășește harul iertării păcatelor, împăcarea cu Dumnezeu și liniștirea conștiinței. Ea este necesară și pregătirii credinciosului pentru primirea tainei Sfintei Euharistii, taina cea mai importantă prin care primitorul se unește în mod real cu Hristos - Domnul⁸¹.

De asemenea, în iconomia mântuirii, taina Sfintei Preoții, are o importanță covârșitoare, atât pentru primitor cât și cei încredințați lui spre păstorie. Pe cel hirotonit îl face urmaș al Sfinților Apostoli, cu puteri depline de a învăța, a sfinți și a călăuzi pe credincioși la mântuire, iar ei beneficiază de harul mântuitor, prin acești slujitori ai Domnului Hristos și „iconomi ai tainelor lui Dumnezeu” (I Cor. 4,1). La fel, Taina Sfintei Cununii revarsă asupra primitorilor harul divin, stabilind între ei o legătură sufletească și trupească statornică, armonie durabilă, care îi umple de iubire și putere să poată birui toate greutățile vieții, familia devenind astfel o adevărată vatră, unde se practică cele mai înalte virtuți creștine. Iar scopul tainei Sfântului Maslu constă în iertarea păcatelor și în vindecarea bolilor trupești și sufletești⁸².

Harurile oferite de Sfintele Taine pentru viața creștinului sunt bogate și variate, corespunzând diferitelor nevoi din viața credincioșilor, de la naștere până la moarte⁸³, deoarece „fiind realități înalt spirituale, Sfintele Taine preced în mod necondiționat, în veșnicia necreată, polaritatea, dualitatea și multiplicitatea; ele poartă pecetea unității treimice”⁸⁴. Sfântul Duh a dat la Cincizecime Trupul tainic, viața duhovnicească și tot El, prin harul Său, revărsat în Sfintele Taine, o întreține de-a pururi în credincioși⁸⁵; epistola către Efeseni, fără a afirma direct acest lucru⁸⁶, îl lasă să se înțeleagă când vorbește despre Duhul Sfânt în care creștinii sunt pecetluiți și au arvuna vieții veșnice (Efes. 1, 13-14; 4,30 „Să nu întristați Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru Care ați fost pecetluiți pentru ziua răscumpărării”).

⁸⁰ Drd. Ieromonah Veniamin Micle, *Cuvântul lui Dumnezeu și Sfintele Taine*, în *Ortodoxia*, anul XXXI (1979), nr. 3-4, p.548

⁸¹ *Ibidem*

⁸² *Ibidem*

⁸³ Prof. Arhid. Dr. Ioan Zăgrean, *Desăvârșirea vieții creștine prin Sfintele Taine*, în *Mitropolia Ardealului*, IX (1964), nr. 1-2, p.79

⁸⁴ Drd. Pr. Ioan Avramescu, *Ființa bisericii și Sfintele Taine*, în *Ortodoxia* an XXIV (1972), nr. 4, p.541

⁸⁵ Magistr. Leon Arion, *Concepția despre Biserică în Epistola către Efeseni*, în *Studii Teologice*, an XVII (1965), nr.7-8, p. 409

⁸⁶ *Ibidem*

Cultul, Liturgia, tainele, sunt toate invocări tradiționale ale Duhului, prin care noi cerem „unirea credinței și împărtășirea Sfântului Duh... ca pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm”⁸⁷. Acestea constituie Tradiția pe care Sfântul Vasile cel Mare o definește: „Tainele Bisericii pe care Scriptura nu ni le arată [...] pentru unirea în Hristos prin Duhul Sfânt. Numai într-o Biserică a Duhului lui Dumnezeu [...] se poate înfăptui minunea Cincizecimii, când în pluralismul limbilor se înfiripa misterul unității credinței și al tainelor mântuitoare”⁸⁸.

Pentru că s-a scris mai puțin în literatura de specialitate despre *epistolele sobornicești*, am găsit de cuviință să abordăm această temă în **capitolul 4**, oprindu-ne asupra textelor referitoare la Sfântul Duh.

Epistolele sobornicești completează tezaurul comun al teologiei Noului Testament, adică al Bisericii primare, în care autorii epistolelor apostolice accentuau fiecare o anumită latură a învățăturii: Apostolul Pavel – credința, Apostolul Petru – nădejdea, Apostolul Ioan – iubirea și Sfântul Iacob – faptele⁸⁹.

În Biserica Ortodoxă, nimic nu se petrece în viața Bisericii fără Duhul Sfânt. În tradiția liturgică și spirituală ortodoxă, orice rugăciune, taină, laudă sau slujbă, încep cu invocarea Sfântului Duh, iar misiunea Bisericii se identifică cu rugăciunea ei de continuă înnoire a trimiterii Sfântului Duh. Epicleza, chemarea Duhului Sfânt, este rugăciunea creștină prin excelență, deoarece nu există timp și spațiu fără prezența vie și permanentă a lui Hristos cel înviat în Duhul Sfânt⁹⁰. Sfântul Duh se pogoară în lume, însă nu se descoperă decât în darurile și harismele sale. Imaginile Sale, sub care parcă se ascunde sunt: suflare, flacără, mireasmă, ungere, porumbel, rug arzător⁹¹. Duhul aduce în adâncurile omului energie divină, care ne face una cu Fiul și pătași la legătura Fiului cu Tatăl. Duhul pe care-L primim prin trupul și sângele Domnului face din noi „un trup și un sânge cu Hristos”, El ne integrează în Trupul și Sângele Domnului pline de Duh⁹². Duhul Sfânt este puterea care, prin rugăciunea Bisericii, susține în noi năzuința spre Înviere: El este Acela care operează înnoirea noastră, prin care vom fi pătași la trupul înnoit deplin transparent al Domnului prin trupurile noastre care vor deveni și ele transparente, în trăirea plină de bucurie a vistieriilor iubirii Sale⁹³.

⁸⁷ Pr. Prof. N. Buzescu, *Aspectul pnevmatic al eclesiologiei ortodoxe și importanța tradiției la Sfântul Vasile cel Mare*, în *Ortodoxia*, an XXXI (1979), nr. 1, p. 107

⁸⁸ *Ibidem*

⁸⁹ Pr. Ioan Mircea, *Epistola I a Sfântului Petru*, în *Glasul Bisericii*, an XXXII (1973), nr. 9-10, p. 898

⁹⁰ Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, *Din cronică Institutelor Teologice*, în *Studii Teologice*, an XXXI (1979), nr. 5-10, p. 745

⁹¹ *Ibidem*

⁹² *Ibidem*, p. 746

⁹³ *Ibidem*

Termenul de „epistole sobornicești” este justificat deoarece ele nu se adresează unei biserici locale sau unei persoane, ci unor cercuri mai largi de cititori și în ultima instanță întregii creștinătăți. Majoritatea acestor epistole au caracter de enciclica, se aseamănă între ele prin caracterul lor practic. Locul acestor epistole în canonul Noului Testament, ca grup, variază. Cei mai mulți codici le așază după epistolele pauline, cum le avem și noi”⁹⁴.

Cea dintâi din grupul epistolelor sobornicești este Epistola Sfântului Iacov. Autorul ei se prezintă cititorilor astfel: „Iacov, robul lui Dumnezeu și al Domnului Iisus Hristos” (I,1).

Sfântul Apostol Iacob vorbește în epistola sa despre credință, îndreptare și fapte bune, iar prin acestea din urmă înțelege acțiunile de binefacere, dragostea către aproapele (Iacob 2,15-17).

În ceea ce privește Duhul Sfânt, Apostolul Petru folosește expresia „întru sfințirea duhului” (ἐν ἁγιασμῷ Πνεύματος)⁹⁵ arătând că cei aleși sunt destinați sfințirii și mântuirii și trebuie să primească focul purificator al Duhului Sfânt, prin care se sfințesc și sunt atrași către Sine cei aleși⁹⁶. „Pentru a face mai ușor înțeleasă expresia *întru sfințirea duhului*, unii comentatori au parafrazat astfel: *V-a ales pentru a vă da sfințenia Duhului Sfânt*”⁹⁷. Apostolul nu spune cum săvârșește Duhul Sfânt sfințirea, dar din alte texte nou-testamentare reiese că o face prin Sfintele Taine (Matei 28,19); Efeseni 5,26, lucrare care mai poartă și numele de „pecete” a Duhului (II Corinteni 1,22) și de „ungere” (II Corinteni 1,21; I Ioan 2, 20 și 27). Această pecetluire, care are loc la Botez, prin Mirungere, imprimând creștinilor „chipul lui Hristos (cf. Galateni 4,19) și caracterul său împărătesc” și preoțesc (I Petru 2, 5 și 9), înfrățește oamenii și popoarele⁹⁸.

Lucrările Duhului Sfânt sunt nenumărate și constituie toate o unitate, unele fiind daruri sau harisme extraordinare și temporale, dar nesfînșitoare date spre „zidirea Bisericii”, „după darul pe care l-a primit fiecare slujitori unii altora” (I Petru 4, 10) iar altele sunt permanente, sfînșitoare și mântuitoare, care țin de slujirile lui Hristos transmise Apostolilor și prin ei preoților și ierarhilor prin succesiune apostolică „Pe preoții cei dintre voi îi rog ca unul ce sunt împreună-preot și martor al patimilor lui Hristos și părtaș al slavei celei ce va să se descopere”(I Petru 5,1). Acestea sunt: darul sau puterea de a

⁹⁴ Pr. Dr. Lect. Ilie Melniciuc-Puică, *Studiul Noului Testament – suport de curs – tehnoredactat*, an I - sem. II, p.175

⁹⁵ - ἐν este folosit în sens instrumental sau de însoțire; ἁγιασμός - oũ, substantiv cu sens activ (sfințire, consacrare, purificare) și τὸ ἁγίασμα = substantiv cu sens pasiv (lucru sfințit, templu, apă sfințită) derivat de la ἁγιάζειν= a sfinți, iar Πνεῦμα deși nearticulat reprezintă pe Duhul Sfânt, sfințitor cf. Pr. Ioan Mircea, *Epistola I a Sfântului Petru*, în rev.cit., p. 924

⁹⁶ Pr. Ioan Mircea, *Epistola I a Sfântului Petru*, în rev.cit., p. 924

⁹⁷ J.A. Petit, *La Sante Bible avec commentaire, d'après Dom Calmet*, „Les Saints Pères et le exégètes anciens et modernes”, tom XVII, Paris, 1906, p.67

⁹⁸ Pr. Ioan Mircea, *Epistola I a Sfântului Petru*, în rev.cit., p.925

învăța; harisma sau darul de a conduce sau păstori (I Petru 5,2) și cea de a sfinți prin Sfintele Taine⁹⁹; de aceea se spune că sfințirea se face prin Duhul Sfânt, sau „întru sfințirea Duhului”.

„Unii comentatori, explicând versetele 10-12, văd aici lucrarea persoanelor Sfintei Treimi, iar amintind de <<Duhul Sfânt trimis din cer>> este limpede că Apostolul Petru se gândea la Cincizecime, care a însemnat întemeierea efectivă a Bisericii, revărsarea harismelor sau darurilor Duhului Sfânt și călăuzirea [...] în creștinarea lumii”¹⁰⁰.

„Îmbrățișați-vă unul pe altul cu sărutarea dragostei. Pace vouă tuturor, celor întru Hristos Iisus. Amin” (I Petru 5,14) Prin această formulă de salutare, binecuvântare și rugăciune deopotrivă, Sfântul Apostol Petru pecetluiește cele spuse în rugăciunea sa, punând pacea ca un sigiliu al celor pe care le-a scris fiindcă, dacă creștinii au realizat aici pacea în Hristos – adică cu ei înșiși, cu semenii și cu Dumnezeu – prin aceasta ei sunt asigurați de pacea veșnică în ceruri. Pacea este dar al Duhului Sfânt (Gal. 5,20).

Dacă Sfântul Apostol Petru a mărturisit toate cele amintite mai sus despre Duhul Sfânt, avem și mărturia celui mai tânăr dintre Apostolii Mântuitorului, Ioan, teologul iubirii, pentru care credința creștină se întemeiază pe mărturii demne de toată încrederea, adică pe cuvântul Tatălui care la Botez a adevărit dumnezeirea și mesianitatea Fiului Omului deoarece „a mărturisit pentru Fiul Său” (I Ioan 5,9); pe prezența Sfântului Duh, care s-a pogorât în chip de porumbel și S-a sălăsluit asupra Apostolilor, la Cincizecime, în chip de limbi de foc „Duhul este Cel ce mărturisește, că Duhul este adevărul” – spune Sfântul Ioan Evanghelistul – „Căci trei sunt care mărturisesc în cer: Tatăl, Cuvântul și Sfântul Duh, și Aceștia trei Una sunt”(I Ioan 5, 6-7).

Epistola Sfântul Apostol Iuda este scrisă celor care se convertiseră la creștinism de curând, deoarece apăruseră unii care „învățaseră că păcatul este fără deosebire și se lepădau de Hristos”¹⁰¹ și era nevoie de întărirea fraților. Îi îndeamnă pe destinatari să se nevoiască și să stăruie în credința propovăduită lor de Sfinții Apostoli.

Vocabularul și stilul ne înfățișează un autor bun cunoscător al limbii grecești (11 cuvinte grecești care apar aici nu mai apar nici în Noul Testament, nici în Septuaginta), dar evreu de origine, întrucât pe alocuri apar unele semitisme”¹⁰².

În versetul 19 „Aceștia sunt cei ce fac dezbinări, (oameni) firești, care nu au Duhul”, cei care fac dezbinări și sunt trupești se referă la cei care se așează în afara hotărârilor bisericești, adică cele ale

⁹⁹ *Ibidem*

¹⁰⁰ L. Cl. Fillion, *La Sante Bible commentée d'après la Vulgate et les textes originaux, t. VIII, Paris, 1925, p. 667-668*
apud Pr. Ioan Mircea, *Epistola I a Sfântului Petru, în rev.cit., p.938*

¹⁰¹ Sfântul Teofilact al Bulgariei, *Tâlcuire la Epistola Sfântului Apostol Iuda*, în Ortodoxia, seria II, an III (2011), nr. 4, p.147

¹⁰² Oscar Cullmann, *Noul Testament, traducere de de Cristian Preda, Editura Humanitas, București, 1993, p., p. 160*

credinței sau chiar de lăcașul bisericii: „căci ca pe niște peșteri de tâlhari arătând adunările lor, îi depărtează adică de la Biserică, și către sineși încearcă să îi apropie. Și fac aceasta, oameni sufletești fiind, adică după învăluirea lumii trăind”¹⁰³.

În **capitolul 5** încercăm să aducem „*Lămuriri ale textului biblic în comentariile Sfinților Părinți despre Duhul Sfânt*”. În subcapitolul 5.1 „*Sfinții Părinți despre rolul Sfântului Duh pentru mântuirea omului*” pornim de la articolul 8 al Simbolului de credință și continuăm cu diferite citate din operele Sfinților Părinți și scriitori bisericești referitoare la persoana Duhului Sfânt. Sfinții Vasile cel Mare, Ioan Hrisostom, Grigorie de Nissa, Chiril al Alexandriei, Atanasie cel Mare, Irineu de Lyon, Fericitul Augustin, Efrem Sirul, Diadoh al Foticeii până la marele Maxim Mărturisitorul și Simeon Noul Teolog au formulat, sub inspirația aceluiasi Duh Sfânt, cu baze scripturistice, o multitudine de păreri consacrate, despre lucrarea celei de-a treia persoane dumnezeiești.

În subcapitolul 5.2 ne-am ocupat strict de *învățătura Sfântului Vasile cel Mare* despre Duhul Sfânt. Pe parcursul a 24 de pagini am analizat cu obiectivitate tratatul despre Duhul Sfânt al marelui Sfânt Capdocian, iar în subcapitolul următor ne-am concentrat atenția asupra lucrării Duhului Sfânt în creație și în mântuirea omului.

Concluzionând, apreciem că Sfinții Părinți și scriitorii bisericești sunt unanimi în a explicita și întări sensurile scripturistice vizând rolul Sfântului Duh în mântuirea omului. Concret, se poate constata o unitate de viziune în ceea ce privește importanța celei de a treia persoane a Sfintei Treimi în atingerea îndumnezeirii, fără ca acest fapt să aducă atingere, în vreun fel, libertății umane.

Am continuat cu prezentarea *lucrării Duhului Sfânt în viziunea teologilor moderni* după cum urmează: Cuviosul Siluan Athonitul, Vladimir Losski, Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Alexandre Schmemman, John Breck, Christos Yannaras, Paul Evdochimov.

Pr. Magistr. Vasile Ignătescu este interesat de lucrarea Duhului Sfânt la neoprotestanți și comentează „în general, toate cultele neoprotestante, inspirându-se din atitudinea specifică reformatorilor, înlătură ca și ei întreg conținutul vieții harismatice împărtășit de Duhul Sfânt Biserici prin Sfinții Apostoli și împărtășit până astăzi prin Sfintele Taine. Tăind firul comuniunii cu Biserica apostolică prin înlăturarea funcțiunii episcopatului, neoprotestanții au pierdut legătura cu însăși esența vieții dumnezeiești din Biserică – adică împărtășirea cu Duhul Sfânt”¹⁰⁴. Același autor spre sfârșitul

¹⁰³ *Ibidem*, p.156

¹⁰⁴ Pr. Magistr. Vasile Ignătescu, *Duhul Sfânt în viața Bisericii față de învățătura neoprotestanților*, în Ortodoxia, an IX (1957), nr.1, p. 78

articolului îl citează pe P. Florenski care spune: „delirul și extazul au fost luate drept bucurii în Duhul Sfânt, iar păcatul aparent acoperit prin fățarnicie, a pus stăpânire pe libertate”¹⁰⁵.

Am încheiat cu teologul Ioannis Zizioulas, Mitropolit de Pergam care concluzionează: „Între doi, bucuria nu e deplină dacă ea nu e comunicată de fiecare unui al treilea. Tatăl Se bucură de Fiul, dar bucuria aceasta vrea să Și-o comunice unui al treilea ca să fie deplină. În acest scop Tatăl purcede pe al treilea Subiect, Care e îndreptat împreună cu Tatăl în întregime spre Fiul. Bucuria împărtășită a Tatălui de Fiul umple pe Fiul de o sporită bucurie de Tatăl. Pe lângă aceea, Fiul împărtășește și El bucuria Sa de Tatăl, acestui al treilea Subiect, fără să trebuiască să-L purceadă și El, odată ce există prin purcedere de la Tatăl. Duhul participă la bucuria Tatălui de Fiul, întrucât purcede de la Tatăl, și participă la bucuria Fiului de Tatăl și prin aceasta strălucește din Fiul. Duhul nu este El Însuși bucuria, ci Cel care, participând la bucuria Tatălui de Fiul și a Fiului de Tatăl, arată în plinătatea ei bucuria Unuia de Celălalt, sau bucuria tuturor Celor trei de toți trei”¹⁰⁶.

În acest capitol considerăm că s-a adus cea mai importantă contribuție personală prin abordarea originală a temei alese.

În **capitolul 6** am tratat tema „Mântuirea credincioșilor prin har, credință, fapte bune și actualitatea mesajului biblic”, tratând-o diferențiat în două subcapitole.

Mântuirea și îndumnezeirea, ca operă de ridicare a oamenilor în comuniunea cu Dumnezeu, nu e altceva decât extinderea relațiilor dintre Persoanele Sfintei Treimi la creaturile conștiente¹⁰⁷ văzută firesc ca o întâlnire personală a omului cu Dumnezeu începută prin actul Botezului și extinzându-se prin urcușul spiritual al fiecăruia în Sfânta Biserică prin Sfintele Taine. Altfel spus „îndumnezeirea în acest sens (restrâns) cuprinde progresul omului dincolo de limita puterilor sale naturale, dincolo de marginea naturii sale, în planul dumnezeiesc, mai presus de fire”¹⁰⁸.

Credința este acceptarea din partea omului a chemării lui Dumnezeu, a învățaturii Lui și începutul vieții noi în Hristos¹⁰⁹. Credința în dogma Sfintei Treimi delimitează învățătura creștină despre Dumnezeu de alte doctrine și concepții, în sensul că numai învățătura ortodoxă ne arată că Dumnezeu lucrează mântuirea în omul care vine la Hristos. Învățătura ortodoxă evidențiază că harul este absolut necesar pentru mântuire (Ioan 6, 44 „Nimeni nu poate să vină la Mine, dacă nu-l va trage Tatăl, Care M-

¹⁰⁵ Pr. Pavel Florenski, *Stâlpul și temelie adevărului. Încercare de teodicee ortodoxă* (în rusește), Berlin, 1929, p. 124, apud Pr. Magistr. Vasile Ignătescu, art. cit., p.82

¹⁰⁶ Ioannis Zizioulas, Mitropolit de Pergam, *Ființa eclezială*, Ed. Bizantină, București, 1996, p.219

¹⁰⁷ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, ed.cit., p. 197

¹⁰⁸ Idem, *Relațiile treimice și viața Bisericii*, în rev cit. p. 513

¹⁰⁹ Pr. Dr. Dumitru Viezuianu, *Hristologia Epistolei către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, Teză de doctorat în teologie, Editura tipografiei Offsetcolor, 1999, p.187

a trimis, și Eu îl voi învia în ziua de apoi.”), dar pe de altă parte Sfântul Apostol Iacov insistă afirmând în mai multe versete „credința: dacă nu are fapte, e moartă în ea însăși”(Iacov 2,17).

Biblia sau Sfânta Scriptură este mesajul lui Dumnezeu transmis oamenilor (păstrat mai întâi în memoria vie și abia apoi așternut în scris), care a fost, este și va fi actual până la sfârșitul veacurilor, căci Mântuitorul Hristos spune „cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece” (Luca 21,33). Sfânta Scriptură a fost percepută ca un dialog al omenirii cu Dumnezeu, care nu se realizează numai printr-un mesaj verbal ci se desăvârșește în persoana Logosului întrupat care a adus cea mai importantă parte a mesajului, prin vocea, învățăturile și minunile Sale, adică prin întreaga operă de mântuire.

Concluzii: Apostolii au întemeiat în diferite regiuni Biserici locale, ei considerându-se drept colaboratori ai Domnului și iconomi ai tainelor lui Dumnezeu: «Așa să ne socotească pe noi fiecare om: ca slujitori ai lui Hristos și ca iconomi ai tainelor lui Dumnezeu» (I Cor. 4, 1), iar pe Domnul, drept întemeietorul Bisericii și piatra din capul unghiului: «Căci nimeni nu poate pune altă temelie, decât cea pusă, care este Iisus Hristos» (I Cor. 3, 11), «Zis-a lor Iisus: Au n-ați citit niciodată în Scripturi: “Piatra pe care au nesocotit-o ziditorii, aceasta a ajuns să fie în capul unghiului. De la Domnul a fost aceasta și este lucru minunat în ochii noștri»? (Matei 21, 42).”¹¹⁰

Încă de la întemeierea Bisericii, la Cincizecime, Apostolii și urmașii acestora „episcopi, preoți și diaconi, învață și propovăduiesc credința în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, după porunca dată lor de Mântuitorul, înainte de înălțarea Sa la cer, anume de a învăța și propovădui credința creștină la neamuri: «Mergând învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh... » (Matei 28, 19-20)”¹¹¹.

Urmând această poruncă Sfântul evanghelist Ioan, teologul iubirii, a fost cel care a subliniat, cum nimeni altul nu a știut să facă, dumnezeirea Fiului. El a deschis prin scrierea sa o lume dincolo de lume căci, a intuit puterea Cuvântului creator care este cu noi, dar este și cu Tatăl. Rămâne de netăgăduit că Hristos este Dumnezeu-Omul care a venit în lume, Viață a lumii fiind, să aducă oamenilor Viața veșnică.

Sfântul evanghelist Ioan a fost supranumit dintotdeauna „Teologul” ca unul ce a pătruns cel mai adânc taina mântuirii, cugetarea sa avântându-se cu aripi de vultur spre cele mai înalte zări ale cunoașterii teologice, așa cum transpare și din Cinstitul Paraclis al său „Toată îndestularea bunătăților,

¹¹⁰ N.Fustei, *Ecclesiologia, sau învățătura despre Biserică*, apud <http://curierulortodox.info/blog/?p=583>

¹¹¹ Nicolae Traian Porfir, *Învățătura celor doisprezece Apostoli – Didahia*, apud http://www.agoracrestina.ro/biblioteca/nicolae-traian_porfir-Invatatura-celor-doisprezece-apostoli-didahia.html

ție Hristos dăruindu-ți, vârful dumnezeieștilor daruri, cuvântătorule de Dumnezeu Apostole, pe tine te-a arătat cu judecată dreaptă, Unul cel drept, descoperitorule de cele dumnezeiești”¹¹².

Conștiința și experiența pe care comunitatea creștină a avut-o prin prezența Duhului Sfânt se reflectă în ecleziologia celei de a patra Evanghelii și în puternicul caracter aplicat ecclesial al acesteia.

Ideea unei împreună-lucrări a Duhului și a lui Hristos este o temă majoră a gândirii creștine, care își are originea în teofaniile Vechiului Testament, continuând în viața pământească a Mântuitorului și în diferitele etape ale lucrării Sale¹¹³. Cea de a patra Evanghelia este o dovadă în acest sens, mărturisind concret relațiile dintre cele două persoane ale Sfintei Treimi în vederea mântuirii omului. Potrivit dogmaticii creștine, opera mântuitoare săvârșită de Iisus Hristos se continuă concet în viața Bisericii și în lume prin lucrarea tainică a Duhului Sfânt.

Putem constata că Sfântul Duh lucrează, împreună cu celelalte persoane ale Sfintei Treimi, în vederea mântuirii omului, fără ca acest fapt să aducă atingere libertății umane. Putem constata împreuna-lucrarea Duhului cu Fiul și cu Tatăl în toate episoadele importante prezentate în Evangheliile Sinoptice, exemplu în acest sens fiind nașterea Mântuitorului Hristos.

În prezent Duhul Sfânt acționează în Biserică pentru împrroprierea lucrării mântuitoare săvârșite de Mântuitorul Hristos. Această împrropriere „se începe în momentul contactului cu apa botezului, când se realizează atât omorârea omului celui vechi, a omului păcatului, dar și renașterea acestuia prin harul Sfântului Duh. Sfântul Duh se află totdeauna în cei vrednici, fără să acționeze totdeauna; El acționează atunci când este nevoie și pe măsura nevoii fiecăruia”¹¹⁴.

Drumul spre împărăția lui Dumnezeu îl găsește omul prin cunoașterea Scripturii, care este necesară dar nu suficientă, pentru că trebuie să pătrunse sensurile adânci ale ei. Dar omul este chemat să actualizeze mesajul biblic pentru că toate realitățile umane dintr-un anumit timp țin de conștiința umană, însă dacă omul are o conștiință racordată la mesajul Scripturii, știe valorile reprezentative, subscrive lor și își ghidează viața după aceste valori poate descoperi calea spre asemănarea cu Dumnezeu care a fost pusă în el ca posibilitate încă de la creație.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

¹¹² Paraclisul sfântului Ioan de Dumnezeu cuvântătorul, Mănăstirea Sf. Ioan Evanghelistul și Sf. Cuvioasă Eufrosina, Cornu, 2008 p 41

¹¹³ Pr. Prof. Boris Bobrinskoy, *Taina Preasfintei Treimi*, trad. de Măriuca și Adrian Alexandrescu, Edit. I.B.M.B.O.R., București, 2005, p. 320;

¹¹⁴ Pr. Prof. C. Cornițescu, *Învățătura Sfântului Vasile cel Mare despre Duhul Sfânt*, în Ortodoxia, an XXXI(1979), nr. 1, p.114

IZVOARE

1. Biblia sau Sfanta Scriptura, tiparita cu aprobarea Sfantului Sinod, editura Insitututului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucuresti, 2008

PARINTI SI SCRIITORI BISERICESTI

1. *** „Epistola lui Barmaba” în „*Scrierile părinților apostolici*”, traducere, note și indici de Pr. D. Fecioru, P. S. B., nr. 1, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979
2. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentar la Evanghelia de la Ioan*, Editura Pelerinul Român, Oradea 2005
3. Sfântul Atanasie cel Mare, *Scrieri*, partea a II-a, în Colecția «Părinți și Scriitori Bisericești» apărută din inițiativa Patriarhului Iustin Moiescu și sub îndrumarea Prea Fericitului Părinte Teotist Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, volumul 16, EIB și de Misiune al BOR, București 1988
4. Evagrie Monahul, *Capete despre rugăciune*, în Filocalia românească, vol 1., Ed. Harisma, București, 1993
5. Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2000
6. Sfântul Vasile cel Mare, *Despre Sfântul Duh*, în PSB, vol XII, traducere , introducere, note și indici de Pr. Prof. Dr. Constantin Cornițescu și Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae Ed. IBM al BOR, București, 1988

LUCRARI SPECIALE SI GENERALE

1. Abrudan, D., Pr. Prof. Dr. Diac., Cornițescu, Emilian, Prof. Dr., *Arheologie Biblică*, EIBMBOR, București, 1994
2. Anania, Bartolomeu, *Studiul Noului Testament*, Editura Institutului Biblic, București, 1995
3. Arion, Leon, Pr Dr., *Iisus Hristos adevăratul Dumnezeu*, ed. Orthodoxos Kypseli, Tesalonic, 1998
4. Augustin, Fericitul, *Despre iubirea absolută, comentariu la prima Epistolă a lui Ioan*, trad. de Roxana Matei, ed. Polirom, Iași, 2003
5. Bobrinskoy, Pr. Prof. Boris, *Împărtășirea Sfântului Duh*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1999
6. Idem, *Taina Preasfintei Treimi*, Ed. IBM al BOR, București, 2005
7. Cârstoiu, Protos Lector Dr. Justinian, *Profeți mesianici*, Editura „Bucura Mond”, București, 1999
8. Evdochimov, Paul, *Cunoașterea lui Dumnezeu*, trad. Pr. Prof. univ. dr. Vasile Răducă, editura Christiana, București, 1995
9. Idem, *Prezența Duhului Sfânt în Tradiția ortodoxă*, ed. Anastasia, București, 1995
10. Losski, Vladimir, *Introducere în Teologia Ortodoxă*, Editura Enciclopedică, București, 1991
11. Pop, Pr. Conf. Univ. Dr. Octavian, *Lucrarea Duhului Sfânt în Vechiul Testament*, Editura Mirton, Timișoara, 2004
12. Popovici, Justin, Arhim., *Epistolele Sfântului Ioan Teologul*, ed. Bizantină, București, 1998
13. Stăniloae, D., Pr. Acad. Dr., *Sfânta Treime sau La început a fost iubirea*, ed. Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1993
14. Yannaras, Christos, *Abecedar al credinței*, Ed. Bizantină, București, 1996

STUDII ȘI ARTICOLE

1. Arion, Leon, Drd. *Concepția despre Biserică în Epistola către Efeseni*, în *Studii Teologice*, an XVII (1965), nr.7-8
2. Avramescu, Ioan, Drd. Pr., *Ființa bisericii și Sfintele Taine*, în *Ortodoxia* an XXIV (1972), nr. 4
3. Bălana, Gheorghe, Pr., *Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan, epistola I*, în *Mitropolia Olteniei*, an XXV(1973), nr. 11-12
4. Bria, I., Pr., *Prezența și lucrarea Sfântului Duh în Biserică*, în *Ortodoxia*, an XXX (1978), nr.3
5. Idem, *Dogma Sfintei Treimi*, în *Studii Teologice*, XLIII (1991), nr. 3
6. Cârstoiu, Justinian, Protos., *Lector Iubirea lui Dumnezeu față de oameni în scrierile Sfântului Ioan Evanghelistul*, în *Studii Teologice*, an L(1998), nr. 1-2
7. Chirvasie, Ioan, Pr., *Învățătura despre Sfântul Duh la Sfântul Vasile cel Mare*, în *Studii Teologice*, an X (1958), nr. 7-8
8. Coman, G., Ioan, Pr. Prof., *Elementele demonstrației în tratatul „Despre Duhul Sfânt” al Sfântului Vasile*, în *Studii Teologice*, an XVI (1964), nr. 5-6
9. Cornițescu, Emilian, Pr. Prof., *Profeții Vechiului Testament despre preoție*, din *Studii Teologice*, an XIX (1967), nr. 7-8
10. Enache, Mihai, Drd., *Învățătura depre Biserică la Sfântul Ioan Gură de Aur*, în *Ortodoxia*, an XXVI (1974), nr. 1
11. Mihoc, V., Pr. Dr., *Epistola Sfântului Apostol Pavel către Galateni*, teză de doctorat, în *Studii Teologice*, an XXXV (1983), nr. 3-4
12. Mladin, N., Prof., *Valoarea morală a Sfintelor Taine*, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, XLI (1965), nr. 1-2
13. Moldovan, Ilie D., Pr. Drd., *Raportul dintre Iisus Hristos și Sfântul Duh după Epistola a II-a către Corinteni, 3,1-4,6*, în *Studii Teologice*, an XIX (1967), nr.3-4
14. Prelipceanu, Vladimir, Pr. Prof., *Pacea mesianică la profeții Vechiului Testament*, în *Studii Teologice* an VI (1954), nr. 1-2
15. Șuparschi, M., Arhimandrit *Superioritatea preoției Noului Testament față de preoția Vechiului Testament, după Epistola către Evrei*, în *Studii Teologice*, an VIII (1956), nr. 5-6
16. Zamfir, Modest, Ierom., *Actualitatea Epistolei Sfântului Iacob*, în *Mitropolia Ardealului*, an XXV (1980), nr. 10-12